

Jabok – Vyšší odborná sociálně pedagogická a teologická škola

Absolventská práce

Trest smrti

- téma programu pro mládež-

Rok odevzdání: 2005/06

Vedoucí práce: Mgr. Michael Martinek, Th.D.

Zpracovala: Jitka Drbohlavová

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem absolventskou práci Trest smrti: téma programu pro mládež zpracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.
2. Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.
3. Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla v případě zájmu pro studijní účely zpřístupněna dalším osobám nebo institucím.
4. Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla publikována na internetových stránkách Jaboku.

V Praze dne 18. 4. 2006

Jitka Drbohlavová

Poděkování

Mé poděkování patří na prvním místě mému vedoucímu práce Michaelu Martinkovi, bez něhož bych tuto práci nedovedla do konce, a panu profesoru Robertu Řehákovi, bez něhož bych tuto práci ani nezačala psát. Jsem vděčná za jejich obětavé úsilí, s jakým se mi věnovali. Dále bych chtěla poděkovat mým přátelům, kteří mi pomohli radou i službou a své rodině, že mi ponechala dost času, abych se mohla soustředit na práci. Nakonec bych ráda poděkovala všem, kteří se zúčastnili programu o trestu smrti a tím mi umožnili uskutečnit své představy.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Trest smrti ve Starém zákoně.....	6
2.1. Prvotní Boží záměr.....	7
2.2. Nová smlouva s člověkem.....	8
2.3. Starozákonní zákoník.....	9
2.3.1. Obecně.....	9
2.3.2. Trest smrti.....	10
2.3.3. Provinění proti náboženským povinnostem.....	11
2.3.4. Provinění proti mravopočestnosti.....	12
2.3.5. Nepodřízenost a vzpoura proti uznávaným autoritám.....	12
2.3.6. Zločiny proti osobě.....	13
2.3.7. Příkázání „nezabiješ“.....	13
2.4. Útočištná města.....	14
2.5. Soudy.....	14
2.6. Zneužití trestu smrti ve Starém Zákoně.....	15
3. Trest smrti v Novém zákoně.....	16
4. Křesťanský pohled na trest smrti.....	18
4.1. Historie trestu smrti v církvi.....	18
4.2. Česká reformace v otázce trestu smrti.....	22
4.3. Trest smrti v dnešních církvích.....	24
5. Židovský pohled na trest smrti.....	26
5.1. Texty judaismu.....	26
5.2. Významní židovští učenci.....	28
5.3. Stát Izrael.....	29
6. Vlastní názor.....	30
7. Současná situace používání trestu smrti.....	31
7.1. Popravy ve světě.....	31
7.2. Organizace bojující proti trestu smrti.....	36
7.3. Trest smrti na našem území po roce 1945.....	38
8. Metodika práce s dospívající mládeží.....	40
8.1. Specifika období dospívání.....	40

8.2. Metody práce se skupinou.....	42
9. Příprava na program o trestu smrti.....	44
9.1. Pravidla přípravy programu.....	45
9.2. Naše mládež.....	49
9.3. Struktura programu.....	50
9.4. Zelená míle.....	51
10. Vyhodnocení programu o trestu smrti.....	52
10.1. Průběh programu.....	52
10.2. Osobní hodnocení programu.....	54
10.3. Hodnocení programu účastníky.....	56
10.4. Shrnutí diskuse.....	57
11. Závěr.....	58
12. Cizojazyčné resumé.....	59
13. Literatura.....	60
14. Příloha 1: Přehled poprav provedených na našem území od roku 1945.....	1
15. Příloha 2: Překlad Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajících se zrušení trestu smrti.....	3
16. Příloha 3: Překlad Protokolu číslo 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.....	6
17. Příloha 4: Pracovní list k programu na téma trest smrti.....	8
18. Příloha 5: Zpětná vazba.....	10

1. Úvod

Práce, kterou držíte v rukou, je snahou vyplnit mezírku ve zpracovaných etických otázkách pro práci s křesťanskou mládeží. Téma trestu smrti mě vždy zajímalo a snažila jsem se vypátrat, jaké je správné stanovisko křesťana k této otázce. Prohledala jsem dostupné materiály, které si kladly za cíl usnadnit vedoucím mládeže a dětem předávat dál důležité křesťanské hodnoty a názory na zásadní světové otázky. Trest smrti jsem ale nikde nenalezla. Postupně jsem přišla na myšlenku, že by bylo zajímavé, a snad i užitečné, se tomuto tématu věnovat a vypracovat podklady pro zpracování tohoto tématu jako námětu k diskusi.

Pro kvalitní diskusi, která se neopírá jen o domněnky, je nejprve důležité shromáždit co nejvíce informací, které se vztahují k danému tématu. I zde platí obraz, že výsledek je jen špičkou ledovce, který je vidět, ale převážná část ledovce zůstane skryta. Podobně i pro diskusi k tématu je důležité, aby vedoucí problematiku podrobně znal, i když většina informací zůstane nevyřčena. První část této práce je tedy věnována čisté teorii trestu smrti z hlediska převážně církevního, ale i společenského. Závěrem je uveden také můj osobní názor na tuto problematiku.

Druhá část práce je zaměřena do oblasti praxe. Pro správné vedení nestačí znát jen dopodrobna fakta k problematice, ale také je nutné umět pracovat se skupinou, vytvořit poutavý program a umět vytvořit klidnou a důvěrnou atmosféru.

Závěr této práce bude věnován uskutečněné diskusi a jejím výsledkům.

Věřím, že tato práce bude přínosem nejen pro mě samotnou, ale také pro její čtenáře a hlavně pro účastníky diskuse na téma trestu smrti.

2. Trest smrti ve Starém Zákoně

Cílem následujících dvou kapitol je podívat se na trest smrti z biblického hlediska a uvést potřebné informace o tom, jak se Starý a Nový zákon na tuto problematiku dívá. Tyto kapitoly poskytnou potřebné verše, které se k tématu vyjadřují, uvedou čtenáře blíže do problematiky.

2.1. Prvotní Boží záměr

Nechám stranou otázku, zda Bůh věděl nebo nevěděl dopředu, jaká bude lidská společnost, a podívám se na vůbec první vraždu popsanou v Bibli, dokonce bratrovraždu. Sledovat budu i rozsudek, který stihl provinilce.

Příběh Kaina a Ábela, synů Adama a Evy, je v Bibli jeden z prvních. Kain zabil mladšího bratra Ábela na poli, patrně kvůli závisti, kterou k němu cítil pro jeho Bohem nepřijatou oběť. Svůj čin před Bohem zapřel, ale Bůh věděl, co se stalo. Kain neprosil o odpuštění, ale jeho odpověď byla plná strachu o jeho budoucnost. Boží soud byl ale ke Kainovi milostivý. *„Ale Hospodin řekl: „Nikoli, kdo by Kaina zabil, bude postižen sedmeronásobnou pomstou.“ A Hospodin poznamenal Kaina znamením, aby jej nikdo, kdo ho najde, nezabil.“*¹ Poté Kain odešel od Hospodinovy tváře. Nabízí se otázka, zda žít s pocitem viny za smrt bratra není horší než smrt, ale Kain si směl najít ženu a jeho rod pokračoval dále. Proč ale Bůh nechce krev za krev? Odpověď nabízí Výklad osmdesáti oddílů ze Starého zákona Cesta Božího lidu: *„Bůh nechtěl, aby se zlo rozmáhalo dál a aby lidé začali vraždit jeden druhého. Kain tedy nebyl potrestán smrtí, ale směl žít dál, protože Bůh se člověka nevzdává.“*² Rabínský výklad se zastává Kaina. Kain si uvědomil dosah svého činu a Bůh mu dal milost.

Tento příběh vykládá také papež Jan Pavel II v encyklice Evangelium vitae, kde klade důraz na Boží slitování a vzor pro lidské slitování. *„Ani vrah tedy není zbaven své osobní důstojnosti, kterou mu zaručuje sám Bůh. Zde vidíme pozoruhodné tajemství Boží milosrdné spravedlnosti, jak o ní vypráví svatý Ambrož: "Když byla jednou spáchána vražda, což je ten nejtěžší zločin, jakmile se objevil hřích, tam hned musel nastoupit zákon Boží slitovnosti. Protože kdyby viník byl ihned potrestán, lidé by nikdy neprojevovali při trestání trpělivost a umírněnost, ale hned by viníky vystavili trestu..."*³

Jan Sokol si také myslí, že toto je první krok k omezení řetězce pomsty a zabíjení, ke kterému by mohlo vést vykonání krevní msty. Pomstu je potřeba svěřit

¹ Viz. Bible, Gn 4, 1-16.

² Cesta Božího lidu, SZ, str. 314.

³ Encyklika Evangelium vitae, čl. 9, Jan Pavel II.

do rukou soudu a ne postiženému. Život vraha je právě nejohroženější, proto Bůh Kaina nezabíjí, ale označí, aby jej nikdo nezabil.⁴

Myslím, že Bůh chtěl, aby se mezi lidmi další násilí nešířilo, proto nechtěl sáhnout k nejpřísnějším trestům. Kain byl potrestán, bratrovražda ho stále pronásledovala, nebyl ale zbaven života. Takovéto „psychologické“ tresty ale člověka v páchání zla nezastavily, jak dokazují další události. Bůh bude muset sáhnout po přísnějších trestech, aby lidstvo varoval před špatnostmi.

2.2. Nová smlouva s člověkem

Nedlouho po první vraždě se špatnost rozmohla ve světě natolik, že Bůh musel zakročít přísně. Bible vypráví o Noemovi, jediném spravedlivém na Zemi, o stavbě veliké lodi, která by zachránila Noemovu rodinu a od každého tvora jeden pár, o potopě, která smetla z povrchu zemského vše, co nebylo v lodi Noeho, a o smlouvě Boha s člověkem.⁵

Bůh dává člověku po potopě požehnání. Je to ale zlom i v Božím trestání lidí. Bůh zaslibuje, že už nikdy nevyhladí celé lidstvo, jako to udělal při potopě, zároveň s tím ale dává lidem moc trestat se navzájem i trestem smrti. „*Budu za ni (roz. krev), volat k odpovědnosti každé zvíře i člověka; za život člověka budu volat k odpovědnosti každého jeho bratra. Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem Božím.*“⁶ Trest smrti se vztahuje zatím pouze na prolítí krve. Člověk musí ztrestat provinilce smrtí. Krev hrála velkou roli v životě starověkých národů. Byla považována za nositelku života. Proto ji Bůh tímto nařízením chrání. Obdobné požadavky můžeme najít i v zákonech jiných národů, např. v Chamurapiho zákoníku „*Oko za oko, zub za zub.*“⁷ Ve starověkých primitivních lidských právních řádech byla krevní msta něčím přirozeným, ba dokonce náboženskou povinností. Za způsobenou smrt měl nejbližší příbuzný mrtvého dostihnout a zabít provinilce. Tento požadavek ale také staví hráz bezmeznému mstění. Určuje, že odplata musí být vykonána jen do výše škody. Zákony krevní msty, ani Bůh v Gn 9, 5n, nerozlišují úmyslné a neúmyslné

⁴ Viz. Jan Sokol, Člověk a svět očima Bible, Pokus o uvedení do biblické antropologie, str. 17-19.

⁵ Gn 6-9.

⁶ Gn 9, 5b-6.

⁷ Stejný zákon, více rozvedený, se nachází také v Bibli, Ex 21, 24-27, dále Lv 24, 20n a Dt 19, 21.

zabití. Nevykonaná krevní msta byla hanbou pro celou rodinu, za vykonanou mstu měl povinnost mstít se opět příbuzný mrtvého provinilce. Proto docházelo často k vybíjení celé rodiny. Kladně přijímá krevní mstu Marvin R. Wilson, který ji vnímá jako příklad izraelské vzájemné odpovědnosti jeden za druhého a podílení se na životě jeden druhého.⁸

Tento krutý požadavek se zmírnil zavedením Mojžíšova Zákona. Byla stanovena přesná pravidla pro soudy a udělování trestů a tzv. útočištná města (viz. níže). Na několika místech je také nabádání upustit od krevní msty. Je pro člověka lépe přenechat provinilce spravedlivému soudu, než pošpinit vlastní ruce jeho krví. Požadavek spravedlivého soudu je nejen za smrt, ale za každou špatnost.⁹ Později se začínají objevovat i názory, že člověk má ponechat pomstu Bohu, jak je patrné například z příběhu Davida a Saula v jeskyni Ěn-gedí.¹⁰

2.3. Starozákonní zákoník

2.3.1. Obecně

Trest jako takový má pro Izraelský národ o jednu rovinu větší význam než u většiny jiných národů. Trest, ať už jakýkoli, byl nejen varováním druhých před podobnými přečiny, obviněním provinilce a upozorněním ho na chybu, ale hlavně byl prostředkem, jak udržet kultickou čistotu celé pospolitosti a země, v níž žila.¹¹ Každá nepravost musela být potrestána, aby nepošpiňovala Bohem vyvolený národ. Trest smrti byl vyhlašován v rámci tzv. apodiktického práva.¹² Často se objevuje formulace „*bezpodmínečně musí zemřít.*“¹³

⁸ Viz. Marvin R. Wilson, *Náš otec Abraham*, str. 64, převzato z Albert Gelin, *The Key Concepts of the Old Testament*, překl. George Lamb, NY – Poulis Press 1963.

⁹ „*Nebudeš ve svém srdci chovat nenávisť ke svému bratru, ale budeš trestat svého bližního podle práva, a neponeseš následky jeho hříchu. Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin.*“ Lv 19, 17n.

¹⁰ Viz. 1 S 24, 13, Saul při pronásledování Davida potřeboval na záchod a použil k tomu jeskyni, kde se David skrýval. David měl možnost svého protivníka zabít, ale rozhodl se ponechat to na Bohu.

¹¹ „*Neposkvrňujte zemi, v níž jste. Právě krev poskvrňuje zemi a země nemůže být zproštěna viny za krev, která na ni byla prolita, jinak než krví toho kdo ji prolil.*“ Nu 35, 33.

¹² Apodiktický znamená naprosto jistý, nepochybný, nezvratný (Akademický slovník cizích slov, I. díl). Ve Starém zákoně se jedná o zákony, které nepřipouštějí možnost, že by to mohlo být jinak. Příkladem může být Desatero, kde je použit oznamovací způsob – *nebudeš dělati...* (přednášky Martina Prudkého, Starý zákon, 2004/05)

¹³ Teologická reflexe: Zámečník, Jan: Test smrti – argumenty pro a proti, str. 200.

Jak už jsem napsala výše, původní požadavek krevní msty se zmírnil, v mnoha případech i vymizel, v době, kdy byl do čela lidu postaven Mojžíš a skrze něj Hospodin sám určil podmínky soudu i tresty za přestupky. Dále platilo pravidlo „*oko za oko, zub za zub*.“ Provinilec se ale mohl i vykoupit.¹⁴ Těžkým trestem bylo i vyloučení ze společnosti Izraele, který stihl narušovatele řádů a bohoslužebných ustanovení a provinilce proti mravopověstnosti. Těmito tresty se ale již dále zabývat nebudu, je to otázka široká a mimo téma této práce.

2.3.2. Trest smrti

Nyní již přistoupím k samotnému trestu smrti a s pomocí biblických odkazů se pokusím vypsát přehled provinění, za která následoval trest smrti.

Smrti byly trestány přečiny ze čtyř oblastí lidského života, a to provinění proti náboženským povinnostem, vyplývajícím ze smlouvy s Hospodinem, proti mravopověstnosti, nepodřízenost a vzpoura proti uznávaným autoritám a konečně zločiny proti životu. Zřejmě lidovým zvykem se stal také trest za nedodržení smlouvy. Ta byla zpečetována krví a za její zrušení se krví také trestalo. Odkaz k této praxi jsem ale našla jen v jednom prameni, v Bibli se o ní mluví v souvislosti s trestem smrti při porušení smlouvy s Bohem.¹⁵ V některých případech vykonal trest sám Hospodin, výjimečně vyhubil celou rodinu provinilce nebo vydal příkaz, aby byl trest proveden, jak tomu bylo například u Alkána, který si pro sebe vzal některé z prokletých předmětů z Jericha a byl za to Jozuem na Hospodinův příkaz zabit on i jeho dcery a synové,¹⁶ nebo v případě vzpoury Kórachovců, kteří se na poušti postavili proti Mojžíšovi a Áronovi, reptali proti vyvedení z Egypta a Hospodin sám nechal celé rodiny vzbouřenců pohltnout zemí.¹⁷ Na jiném místě v Zákoně je ale výslovně zakázáno trestat otce za nepravosti synů, ale i syny za nepravosti otců.¹⁸

Jaké měl Hospodin měřítko na případy, kdy trestal celou rodinu a kdy to zakazoval, si netroufám určit. Z příběhů, které znám, si myslím, že Hospodin takto

¹⁴ „*Jestliže mu bude uloženo výkupné, dá jako výplatu za svůj život všechno, co mu bude uloženo.*“ Ex 21; 30.

¹⁵ srov. Marvin R. Wilson, *Náš otec Abraham*, str. 205 a Jr 34, 18 – 20.

¹⁶ Viz. Joz 7.

¹⁷ Viz. Nu 16.

¹⁸ „*Nebudou usmrcováni otcové za syny a synové nebudou usmrcováni za otce, každý bude usmrcen za vlastní hřích.*“ Dt 24, 16.

přísně trestal provinění proti jemu samému. To potvrzují i slova Desatera, kdy Hospodin ve druhém přikázání jasně mluví o tom, že je Bůh žárlivě milující a stíhá viny otců za modlářství na synech do třetího i čtvrtého pokolení, ale prokazuje milosrdenství tisícům pokolení, těch, kteří ho milují a zachovávají jeho přikázání. Myslím, že v tomto případě nám problém pomůžou pochopit rčení: „*Jablko nepadá daleko od stromu.*“ a „*Příklady táhnou.*“ Tedy že žitím otců v modloslužbě a urážení Hospodina byli poznamenáni i jeho nejbližší. V souvislosti s veršem v Deuteronomiu 24, 16 nevěřím, že by Bůh trestal celou rodinu za vinu jednoho z jejích členů, aniž by kdo jiný nesl jakoukoli spoluvinu.

Hospodin neušetřil trestu smrti ani zvířata. Zvěř byla volána k odpovědnosti za smrt člověka, ale i v případě, že byla zneužita například k sexuálnímu styku, byla hubena i v případech trestání celých rodin, výše uvedených.¹⁹ Proč Hospodin požadoval smrt i těchto tvorů, které své jednání neplánují, a tudíž za ně narozdíl od lidí nejsou zodpovědní? V dnešní době je to často diskutované téma zejména v případech napadení psem. Tedy ani dnešní společnosti tento problém není cizí, přesto mě v Bibli na první pohled překvapil a snad i trochu rozhořčil. Z biblického hlediska si myslím, že jde opět o čistotu Izraelské pospolitosti. Byť to byla jen zvířata, byla poskvrněna hříchem a nemohla zůstat v přítomnosti Božího lidu, protože nečisté poskvrňuje čisté.

Trestání jednotlivců bylo svěřeno do rukou lidskému soudu a trest smrti byl vynášen v přesně daných případech a za přísných podmínek, o kterých budu ještě psát.

Někteří vykladači se přiklání k názoru, že už v té době měl trest smrti pouze symbolický význam, odsouzenému tak byla dána najevo vážnost jeho přestoupení, ale poprava se neuskutečnila.²⁰ Já se přikláním spíše k názoru, že byl tento trest skutečně zezáátku i vykonáván, postupně se ale začala prosazovat myšlenka symboliky a samotný trest byl přenechán Bohu.

2.3.3. Provinění proti náboženským povinnostem

Trest smrti byl vynášen v této oblasti v pěti případech, a to za obětování modlám, čarování a spiritismus, znesvěcení soboty, rouhání jménu Božímu a

¹⁹ Viz. Lv 20, 15n; Gn 9, 5.

²⁰ Viz. Shashar, Michael, Hovory o Bohu a světě s Ješajahu Leibowitzem, str. 223.

falešné proroctví.²¹ V méně závažných proviněních, jako například obětování na špatném místě, odmítnutí obřizky a podobně bylo trestáno vyhnanstvím. Někteří vykladači považují soud „*vyhlazena bude duše ta z prostředku shromáždění nebo Izraele*“²² také jako trest smrti, ale židovští vykladači mluví o exkomunikaci.²³

2.3.4 Provinění proti mravopočestnosti

V této oblasti se trest smrti vynášel pouze za sexuální přečiny, a to v několika případech. Jednak byla smrt prisuzována za cizoložství a znásilnění. Zemřel cizoložník i cizoložnice, oba, stejně tak u znásilnění, pokud oběť nekřičela ve městě, aby si přivolala pomoc, zemřela i s násilníkem. V tomto případě ale musela být dívka zasnoubena, byla-li bez závazku, provinilec smyl hřích svatbou s onou dívkou a zaplacením pokuty otci.²⁴ Smrt patřila také sexuálním výstředníkům, za homosexuální styk, styk se zvířetem a za incest.²⁵ Obzvláště těžce bylo hodnoceno smilství dcery kněze, snad kvůli jejich postavení a kvůli slibu cudnosti,²⁶ a pohlavní styk se ženou i její matkou. Trest se prováděl nejen ukamenováním, ale mrtvá těla byla pak ještě spálena, protože oheň byl nejsilnějším očišťovacím prostředkem. Bible na těchto místech mluví přímo o upálení, ale nejspíše nešlo o upálení za živa, čímž se vyznačovaly některé okolní národy.²⁷

2.3.5. Nepodřízenost a vzpoura proti uznávaným autoritám

Rodiče zastupovali v rodině Boha a jejich děti jim byly povinny prokazovat úctu. Tento požadavek se dostal až do Desatera. Je na pátém místě a začíná druhou část, která se věnuje mezilidským vztahům.²⁸ Uhodit své rodiče nebo jim zlořečit byl čin hodný smrti.²⁹ Stejně tak potomek neposlušný a vzpurný, který se nedal odradit od účasti na modloslužbě, měl být rodiči samotnými přiveden k radě starších a ukamenován.³⁰ Vedle rodičů byl za autoritu považován i kněz a soudce. I

²¹ Viz. Ex 22, 19; Ex 22, 17; Ex 31, 14n; Lv 24, 10-16; Dt 18, 20.

²² Kralický překlad je v ekumenickém nahrazen výrazem vyobcován. Viz. Nu 9, 13.

²³ viz. Biblický slovník, Adolf Novotný, Trest, trestání, trestati.

²⁴ Viz. Dt 22, 22-29.

²⁵ Viz. Lv 20, 13-16.

²⁶ viz. Novotný, Adolf : Biblický slovník: Trest, trestání, trestati.

²⁷ srov. Novotný, Adolf: Biblický slovník: Trest, trestání, trestati; Upálen a Lv 20, 14; 21,9.

²⁸ „Ctí svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.“ Ex 20, 12.

²⁹ Viz. Ex 21, 15,17.

³⁰ Viz. Dt 21, 18-21.

za neuposlechnutí kněze nebo soudce následovala smrt.³¹ V době královské byla smrtí trestána velezrada, přestože o ní v Mojžíšově zákoně není zmínka.

2.3.6. Zločiny proti osobě

Smrtí bylo trestáno jen úmyslné zabití nebo únos a prodání do otroctví.³² Jiným činům náleželo peněžní odškodnění nebo trest podle zásady „Oko za oko, zub za zub.“ Krevní msta byla nahrazena spravedlivým soudem, který zaručoval v podstatě stejný trest, ale zabraňoval vyvražďování celých rodin. Udržela se zřejmě v případech, kdy soud nemohl prokázat vinu na základě svědectví dvou svědků. K židovské praxi patřil také symbolický trest za vraždu spáchanou neznámým pachatelem, kdy byl zlomen vaz mladému dobytčeti a to smýlo vinu ze společnosti. Tento rituál vykonávali kněží Léviovců, kteří si pak omyli nad dobytčetem ruce a dosvědčili, že oni vraždu nespáchali.³³ Nad neznámým pachatelem a v nejasných případech byla použita kletba.

Trest smrti byl vykonáván kamenováním za městem. První kameny hodili svědkové, pak všichni obyvatelé města. Ve zvláštních případech byla těla poté spálena. Pohřeb měl zajištěn i zločinec, nebyl-li to zvláště těžký případ.

2.3.7. Příkázání „nezabiješ“

V tomto příkázání je použit kořen slova r-c-ch, což znamená nezákonné usmrcení, vraždu. Nevztahuje se tedy na trest smrti, který je podle Mojžíšova zákona zákonný. Mnozí křesťané se při odmítání trestu smrti odkazují právě na toto příkázání, je tedy dobré připomenout, že příkázání „nezabiješ“ se nevyslovuje k trestu smrti, stejně tak se nevyjadřuje ani k zabití ve válce. Bible se zastává také zabití zloděje přistiženého při krádeži před rozedněním.³⁴ Talmud vykládá, že zloděj se mohl v noci bát prozrazení, a proto mohl ze strachu zabít, kdežto zloděj, který kradl ve dne, se prozrazení nebál tolik, aby kvůli tomu zabil.

³¹ Viz. Dt 17, 12.

³² Viz. Ex 21; 12, 16.

³³ srov. Jüdisches Lexikon, Band IV/2, S-Z, Strafrecht, jüdisches, Dt 21, 1-9.

³⁴ Viz. Ex 22, 1n.

2. 4. Útočištná města

Takzvaná útočištná města zavedl v Zákoně Hospodin, aby ochránil před krevní mstou lidi, kteří zabili neúmyslně. Ustanovení těchto měst jsou v 35. kapitole knihy Numeri a v 19. kapitole Deuteronomia. Do jednoho z těchto měst mohl utéct každý, kdo zabil někoho, aniž by to plánoval. Tam byl v bezpečí a čekal na spravedlivý soud. Pokud se neprokázal úmysl, mohl ve městě zůstat. Krevní mstitel ho mohl zabít jen mimo území příslušného města. Odejít bezpečně zpět do svého domu mohl dotyčný až po smrti velekněze toho města. Smrt velekněze měla smířící význam, hodnotu milostivého léta, kdy zanikaly činy spáchané během jeho velekněžství. Mojžíš ustanovil 3 města na východ od Jordánu, Bozor, Rámot Galád a Golan. Jozue po rozšíření říše určil ještě 3 další na západ od Jordánu, Kádeš, Sichem a Hebron. Všechna města připadla levitům a byla rozložena tak, aby z žádného místa v zemi nebylo do města příliš daleko.³⁵

2.5. Soudy

V nejstarších dobách vykonával soud otec rodiny, který mohl vynášet i trest smrti, a náčelník kmene. Později tuto funkci převzali starší města a kněží. Žádost se přednášela ústně. Zvláštní postavení u soudu měli svědkové. Každý musel být odsouzen na základě minimálně dvou shodných svědeckých výpovědí.

Svědkové se první zúčastnili vykonání rozsudku.³⁶ Nebyli chápáni jako objektivní informátoři, ale jako ti, kdo se svojí osobností přiklonili na jednu ze sporných stran.³⁷ Křivý svědek nesl trest, který by jinak čekal obviněného.³⁸ Těmito opatřeními se mělo zabránit omylům a zneužíváním soudnictví ve svůj prospěch. Počítalo se s tím, že požadavky zahájit výkon trestu a shodnout se na výpovědi s někým jiným jsou dostatečně přísné, aby se zabránilo odsoudit nevinného. Jak později ukáží, dostatečně přísné nebyly.

Soud zasedal obvykle v bráně, která byla reprezentačním a posvátným místem celého města. Odehrával se v ní celý veřejný život města.

³⁵ viz. Novotný, Adolf: Biblický slovník: Město útočištné.

³⁶ Viz. Dt 17, 6n.

³⁷ viz. Novotný, Adolf : Biblický slovník: Soud, soudce, souditi.

³⁸ Viz. Dt 19, 18n.

V případech prokázání viny určil kněz rozsudek podle Mojžíšova zákona a jeho rozhodnutí bylo pokládáno za rozhodnutí Boží.

2.6. Vykonání trestu smrti ve Starém Zákoně

V Bibli se vyskytuje vykonání trestu smrti jen velmi zřídka. Jednou z mála popsaných poprav ve Starém zákoně je ukamenování muže, který sbíral dříví v sobotu, jak to popisuje Nu 15, 32-36. Během putování Izraele pouští zastihli v sobotu muže, který sbíral dříví, patrně k modloslužbě. Nechali ho střežit a Mojžíš se ptal Hospodina, co s ním mají udělat. Hospodin přikázal, že ho mají ukamenovat a tak se také stalo.

Druhým popsaným soudem a následnou popravou je soud s Nábodem.³⁹ Přestože požadavky pro vynesení trestu smrti byly přísné a prakticky vylučovaly možnost omylu, docházelo k zneužívání tohoto trestu v Izraeli. Tento příběh je příkladem zneužití trestu, jde spíše o justiční vraždu než o soudní proces. Příběh se odehrál za panování krále Achaba a jeho manželky Jezabel. Král Achab byl 7. král Severního Izraele, vládl 22 let (875 – 853 př.n.l.) a dopouštěl se toho, co je zlé v Hospodinových očích. Za jeho vlády působil prorok Eliáš.

Příběh vypravuje o muži jménem Nábót, který měl po otci dobrou vinici. Král ji chtěl koupit, ale Nábót nesvolil. Proto Jezabel, když viděla, jak je král smutný, napsala dopis starším města, aby našli 2 křivé svědky, kteří by vypověděli, že slyšeli Nábota rouhat se Bohu. Starší tak učinili a odsoudili Nábota k trestu smrti ukamenováním. Po provedení rozsudku poslala Jezabel krále, aby zabral vinici, protože Nábót byl již mrtvý. Eliáš oznámil pak Achabovi Hospodinův trest.

Příběh se odehrál v době, kdy se celý Severní Izrael odkláněl od Hospodina. Přesto však právě rouhání proti Hospodinu byl důvod k odsouzení Nábota. Ani Bohem stanovený řád nezabránil lidem v zneužívání soudů a trestů smrti ve svůj prospěch. Jak by tedy v dnešní době mohli lidé vymyslet způsob, který by byl na 100% nezneužitelný? To je otázka, která je pro mě jednou z nejdůležitějších při zastávání postoje k této problematice.

³⁹Viz. 1 Kr 21, 1-29.

3. Trest smrti v Novém Zákoně

V celém Novém zákoně se tato konkrétní problematika vůbec nevyskytuje a není ani zaznamenán Ježíšův postoj k ní. Na trest smrti se pohlíží jako na danost, součást společenského systému.⁴⁰ Celý Nový zákon se ale nese v duchu milosrdenství a odpouštění. Ježíš požaduje po lidech, aby smýšleli v lásce. Znatelné je to v příběhu o Ježíši a cizoložnici.⁴¹ Podle soudnictví ve Starém zákoně by této ženě patřil trest smrti ukamenováním, protože byla přistižena při cizoložství. Ti, co ženu k Ježíši přivedli, chtěli Ježíše zkoušet. Nešlo zde přímo o soud, jejich jednání by se dalo nazvat spíše jako pokus o lynč. Židům v době římské nadvlády nebylo dovoleno nikoho popravit. Veškeré oficiální popravy vykonávali Římané, jak lze vyčíst také v Janově evangeliu.⁴²

Ježíš jim dává jasnou odpověď. Nikdo není bez hříchu, aby mohl odsoudit pro hřích druhého.⁴³ Všichni zůstali stát a neodvážili se hodit kámen. Ježíš, který jediný splňoval svoji podmínku, na ní také ruku nevztáhl, ale poslal ji pryč s tím, aby už nehřešila. Dal jí druhou možnost. Tento příběh vypovídá pouze o smrti za cizoložství, nikoli za další prohřešky.⁴⁴

Ježíšův postoj k trestu smrti lze vyčíst z podobenství o plevelu mezi pšenicí.⁴⁵ Bůh bude soudit všechny lidi, až se naplní doba, nikoli lidé sami sebe. Ani zde se neřeší otázka trestu smrti, ale odsuzování hříšníků obecně. V Kázání na hoře Ježíš reaguje na starozákonní „*Oko za oko, zub za zub*“ požadavkem „*Když tě někdo uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou.*“⁴⁶ Tímto textem nelze argumentovat proti trestu smrti, protože by do toho musel být zahrnut celý trestní systém, a tudíž by byla vážně narušena ochrana společnosti. Claude Tresmontant píše ve své knize shrnující učení Ježíše Nazaretského, že soud je „*ontologický omyl,*

⁴⁰ Mireia Ryšková ve svém článku pro časopis Šinuj srovnává vztah prvotních křesťanů k trestu smrti se vztahem k otroctví. Viz. Mireia Ryšková, Trest smrti z pohledu Nového zákona, časopis Šinuj 2/2002.

⁴¹ Viz. J 8, 1-11.

⁴² „Pilát jim řekl: „Vezměte si ho vy a suďte podle svého zákona!“ Židé mu odpověděli: „Nám není dovoleno nikoho popravit.“ J 18, 31

⁴³ „Kdo z vás je bez hříchu, první hod' na ni kamenem!“ J 8, 7.

⁴⁴ Na tuto námitku v argumentaci proti trestu smrti upozorňuje Mireia Ryšková ve svém článku Trest smrti z pohledu Nového zákona.

⁴⁵ Viz. Mt 13, 24-30.

⁴⁶ Viz. Mt 5, 38-42.

blud.“ I vrah v sobě nese něco cenného, není vrahem vždy a všude, vždy může přestat být vrahem, vždy může být Stvořitelem přeměněn.⁴⁷

Prvotní církve se ale musela zapojit do společnosti a tím se dostávala do konfrontace s tresty, a to i s trestem smrti. Církevní obce své provinilce trestaly dočasným vyloučením, v Novém zákoně není zmínka o tom, že by závažnější zločiny předávaly k potrestání státní moci. Pavel se ke vztahu ke státní moci vyjadřuje v listu Římanům ve 13 kapitole, verších 1-7. Ve svém článku píše Mireia Ryšková: „*V tomto textu nejde speciálně o trest smrti ani o kompetence státu, navíc pohanského, nýbrž o základní strukturu lidské společnosti (pohanské jako křesťanské), založené na úctě k legitimní autoritě a na vědomí, že autorita jako princip je od Boha.*“⁴⁸ Tento text píše Pavel obci, která měla problémy se státní mocí, když kvůli nepokojům židokřesťanů s židy vykázal císař Klaudius roku 49 n.l. všechny židy z Říma.⁴⁹ Podobné výzvy najdeme také v 1 P 2, 12-17 a Tt 3, 1nn. Tyto texty chtějí ukázat křesťanství jako nekonfliktní a pro stát nikterak nebezpečné. Státní moci přiznávají povinnost chránit občany a starat se o jejich dobro a zároveň právo trestat každého, kdo by toto dobro narušoval.⁵⁰

Blíže k trestu smrti hovoří Ř 13, 4.⁵¹ Bůh dal vládcům do ruky moc nad lidmi, a to i k trestání. Apoštol Pavel dává vládnoucí moci status Boží služebník a tím legitimizuje její moc. Jan Zámečník upozorňuje na problematičnost výkladu tohoto verše. Uvádí názor Ernsta Wolfa z knihy *Naturrecht oder Christusrecht: Todesstrafe*, který se domnívá, že zde není myšlen meč popravčí, ale krátký meč nebo dýka, která byla symbolem práva vůbec.⁵² Mireia Ryšková ve svém článku píše, že tento verš neudává žádná omezení poslušnosti vůči státu. Takového omezení nalézám ve Sk 4, 19.⁵³ Zastánci zákazu trestu smrti se odvolávají také v listě do Říma,

⁴⁷ Tresmontant, Claude: Výklad učení rabiho Ješuy z Nazaretu, XIV. kapitola: Nesudíte, str. 188.

⁴⁸ Mireia Ryšková, Trest smrti z pohledu Nového zákona, časopis Šinuj 2/2002.

⁴⁹ Dá se předpokládat, že v té době již tvořili většinu obce pohanští křesťané a židokřesťané zde tvořili menšinu. Edikt o odchodu z Říma ale postihl Akvilu a Prisku. Viz. Pokorný, Petr: Literární a teologický úvod do Nového zákona, str. 204.

⁵⁰ Mireia Ryšková, Trest smrti z pohledu Nového zákona, časopis Šinuj 2/2002.

⁵¹ „*Vždyť je Božím služebníkem k tvému dobru. Jednáš-li však špatně, máš proč se bát, neboť nenese meč nadarmo; je Božím služebníkem, vykonavatelem trestu nad tím, kdo činí zlo.*“ roz. vládnoucí moc Ř 13, 4.

⁵² Teologická reflexe: Zámečník, Jan: Test smrti – argumenty pro a proti, str. 202.

⁵³ „*Ale Petr a Jan jim odpověděli: „Posuďte sami, zda je před Bohem správné, abychom poslouchali vás, a ne jeho.*“ Sk 4,19.

a to hned vedle, na kapitulu 12.⁵⁴ Zdá se, že si Pavel sám odporuje. Myslím, že se tyto verše ale spíše doplňují. První klade důraz na spravedlivého vládce, který je Božím služebníkem, a mluví k lidem, kteří ho mají uznávat, a druhý požaduje po lidech, aby sami netoužili po pomstě a nebrali spravedlnost do vlastních rukou, protože k tomu nebyli Bohem povoláni.

Mireia Ryšková připodobňuje otázku trestu smrti otázce otroctví. Stejně jako otroctví, i trest smrti byl v tehdejší společnosti přirozenou součástí trestního práva. Novým zákonem nelze trest smrti přesvědčivě obhájit ani vyvrátit.

Trest smrti hraje v Bibli poměrně velkou roli. Ve Starém zákoně chrání svatost Božího lidu a určuje hranice pro společný život pospolitosti. V Novém zákoně je prostředkem Božího spásného jednání. Na otázku, zda trest smrti je nebo není dovolený, Bible ale přímo neodpovídá, pouze jej usměrňuje a omezuje.

4. Křesťanský pohled na trest smrti

Křesťanský pohled na trest smrti prošel poměrně zajímavým vývojem nejen v menších křesťanských proudech, ale i v hlavním katolickém myšlení. K této otázce se vyjadřovalo množství církevních postav od Augustina a Tertulliana, přes Tomáše Akvinského, Inocence III, Kalvína až k dnešním teologům. Je to otázka, která zaměstnávala mnoho vzdělaných i nevzdělaných lidí a i dnes k ní neexistuje jednoznačné stanovisko všem křesťanům společné. Následující kapitulu věnuji právě tomuto vývoji, významným osobnostem a dnešní situaci.

4.1. Historie trestu smrti v církvi

Prvotní církev se k tomuto trestu stavěla ve většině případů odmítavě. Sama neměla možnost tento trest užívat a neslučoval se s její základní myšlenkou lásky ke každému a naděje na smíření vin skrze Krista.⁵⁵ Mnozí křesťané ale byli smrtí potrestáni za svoji víru.

⁵⁴ „Nechtějte sami odplácet, milovaní, ale nechte místo pro Boží soud, neboť je psáno: „Mně patří pomsta, já odplatím, praví Pán.“ Ř 12, 19.

⁵⁵ Mireia Ryšková, Trest smrti z pohledu Nového zákona, časopis Šinuj 2/2002, Jan Zámečník, Trest smrti - argumenty pro a proti, Teologická reflexe IX (2003).

Zlomem v tomto ohledu byl tzv. konstantinovský obrat v roce 313 n.l., kdy císař Konstantin uznal křesťanství jako státní náboženství.⁵⁶ Církev v nové situaci proti trestu smrti nevystupovala. Řada raných teologů podává argumenty, které trest smrti obhajují. Svatý Augustin se v díle *De Civitate Dei* nevyjadřuje přímo k přípustnosti nebo nepřípustnosti trestu smrti, ale píše: *„Existují určité výjimky vytvořené Boží autoritou vůči jeho vlastnímu zákonu, který říká, že člověk nemůže být usmrcen. Tyto výjimky jsou dvou druhů, ospravedlněné buď na základě obecného zákona, nebo zvláštním příkazem přiděleným dočasně k určitému případu. V tomto druhém případě, ten, jenž je pověřen a kdo je pouze mečem v ruce toho, kdo jej používá, není osobně zodpovědný za smrt, kterou přináší. A tudíž ti, kdo vedli válku v poslušnosti Božího rozkazu nebo ve shodě s Jeho zákony, zastupovali veřejné právo nebo moudrost vlády a v tomto postavení usmrtili zlého člověka; tyto osoby v žádném případě neporušili přikázání „Nezabiješ!“⁵⁷ Trest smrti ani zabití ve válce se podle Augustina nevztahuje k přikázání „Nezabiješ.“ Je zde ale důraz na poslušnost Bohu a Jeho zákonům a na moudrost vlády. Naplňování této podmínky je závažnou připomínkou k používání trestu smrti v dřívějších i dnešních státech.*

Komplexnější pohled na tuto problematiku přináší jeden z nejvýznamnějších teologů Tomáš Akvinský, který ve své *Summě Theologiae* II-II, otázka 64, odpovídá na tuto otázku. *„Každá však část je zařazena k celku jako nedokonalé k dokonalému. A proto vidíme, že když ke zdraví celého těla prospívá odnětí některého údu, třeba když je zahnívající a poškozující jiné, chvalitebně a prospěšně je odňat. Kterákoliv soukromá osoba je však vůči celé společnosti jako část k celku. A proto, je-li nějaký člověk nebezpečný společnosti a kazí ji nějakým hříchem, chvalitebně a prospěšně je zabit, aby se zachovalo společné dobro. Málo kvasu totiž nakvasí celé těsto, jak se praví I. Kor 5.“⁵⁸ Tomáš Akvinský se při své odpovědi na tuto otázku odvolává na právo společnosti chránit se před zločinci. Upřednostňuje tedy *„bonum commune.“⁵⁹* Mimo to ale upozorňuje, že toto právo patří do rukou*

⁵⁶ Teologická reflexe: Zámečník, Jan: Test smrti – argumenty pro a proti, str. 210.

⁵⁷ Viz. *Basic Writings of Saint Augustine, Volume two: The city of God* (I, 21), str. 28, z angl. překladu přeložil Jan Mareš.

⁵⁸ viz. Akvinský, Tomáš: *Summa Theologiae*, II-II, otázka 64, str. 526.

⁵⁹ Tomáš Akvinský má namysli především církevní společenství, nemluví o zločinci, ale o hříšníkově. Tomu, kdo hřeší, ale není nebezpečný pro druhé, nechává Bůh čas k pokání, ale toho, který svými hříchem ohrožuje druhé, Bůh dovoluje zabít, takto se vyjadřuje ve své *Summě Theologiae*.

pouze povoláním osobám pověřeným státem a že trest smrti není dovoleno vykonávat duchovním, protože jejich úkolem není zabíjet, ale sloužit Bohu a lidem slovem. Tomáš Akvinský si je také vědom nebezpečí, které může plynout z trestu smrti i pro nevinného. V případě, kdy by tedy mohl vykonáním tohoto trestu utrpět i nevinný, je lépe nechat proviněného žít.⁶⁰

Podle odpovědí Tomáše Akvinského se pak řídila církve celá staletí. I dnes se na něj odvolávají křesťanští zastánci tohoto trestu. Církve sama popravovat odmítala, ale popravy státní moci schvalovala a účastnila se jich.⁶¹ Účast duchovních na procesech měla zaručit popravovanému možnost se vyznat ze svých vin a prosit o odpuštění.⁶² Církve také mohla soudům předávat heretiky, což také schvaloval Tomáš Akvinský.⁶³ Zde mají kořeny inkviziční procesy.

Vedle hlavního křesťanského proudu se ale v historii vyskytují skupiny křesťanských herezí, které se proti trestu smrti ostře postavily. Významnými se v této otázce staly skupiny Valdénských a Katarů. Valdénství bylo nejrozšířenějším kacířským hnutím, které se objevilo už ve 13. století. Zastánci tohoto hnutí vystupovali proti feudální moci a k tomu patřilo i popírání trestu smrti, který na ně byl mimochodem také uplatňován. Valdénští se snažili omezit světskou moc. Vedle trestu smrti popírali také legitimnost válek, zabíjení a přísahy. Kataři byli předchůdci Valdénských a zároveň první významný heretický proud ve středověku, který se navracel k myšlenkám dualismu. Jeho přívrženci vystupovali nejprve proti moci církve, brzy ale i proti moci světské. I oni vystoupili proti trestu smrti, válkám a dalšímu krveprolévání.⁶⁴ Odmítnutí trestu těmito skupinami ale nemělo pro tehdejší teologické diskuse dostatečnou váhu, protože pocházelo ze stran heretických skupin, které současně s tímto trestem zavrhovaly také například spravedlivé války, čímž ztratily na závažnosti.⁶⁵

Proti heretickým skupinám se církve potřebovala vymezit, a proto i k otázce trestu smrti začala hledat své jasné stanovisko. V tomto kontextu psal také Tomáš Akvinský, který teologicky podepřel stanovisko pro trest smrti. Jasně pro trest smrti

⁶⁰ Srov. Akvinský, Tomáš: *Summa Theologiae*, II-II, otázka 64, str. 526.

⁶¹ Ve 12. století synod v Rouen zakázal konat církevní soudy s vyhlídkou na trest smrti.

⁶² Viz. Michel Foucault ve své knize *Dohlížet a trestat* popisuje popravu zločince Damiense, který měl být rozčtvrcen. Lze v popisu průběhu této popravy rozpoznat úlohu kněží, kteří byli připraveni vyslechnout mučeného a dát mu rozhřešení. viz. Foucault, Michel: *Dohlížet a trestat*, str. 14, srov. Akvinský, Tomáš: *Summa Theologiae*, II-II, otázka 64, str. 529.

⁶³ Viz. *Katolická revue*: Martin Doležal, *Trest smrti* str. 3.

⁶⁴ Viz. Kalivoda, Robert: *Husitské myšlení*, str. 91,101.

⁶⁵ Viz. *Křesťanská revue*: Jan Dus: *Evangelíci proti trestu smrti*.

také vystoupilo několik papežů. Prvním, kdo tuto problematiku řešil byl papež Inocenc I., který se odvolává na Ř 13, 1-4 a potvrzuje v dopise biskupovi z Toulouse, že světská moc má právo od Boha popravovat zločince. Toto právo v historii potvrdil také Inocenc III.⁶⁶ Na Tridentuském koncilu bylo právo světské moci vykonávat nejvyšší trest potvrzeno. Takový trest měl za úkol ochránit nevinné. Znovu o smrti jako možném způsobu trestání mluví v 19. století i papež Lev XIII. v dopise Pastoralis Oficii a v 50. letech 20. století také Pius XII., který dodává, že když se někdo sám proviní na právu na život svého bližního, vyčleňuje se sám ze společnosti a ztrácí tak sám toto právo žít.⁶⁷

V této otázce s katolickou církví souhlasili i významní evropští reformátoři, Martin Luther, Jan Kalvín a Ulrich Zwingli. Ulrich Zwingli byl horlivým zastáncem tohoto trestu například pro anabaptisty, kteří se vydělili z proudu reformace s požadavkem nekřtít malé děti. Tato skupina byla tvrdě pronásledována a popravována.⁶⁸

Trest smrti byl v dějinách církve chápán jako přirozené právo dané Bohem světské moci, spolehlivý způsob jak ochránit společnost od zločinců a nastolit spravedlnost za vykonané trestné činy, zároveň také jako možnost zločince napravit a připravit jej tak na setkání s Bohem na soudu. Proto se církev aktivně účastnila poprav. A konečně trest smrti měl také zstrašovací funkci. Popravy prováděné za účasti obyvatel, možné způsoby pokoření a utrpení a jasné zviditelnění trestající moci měly v lidech zabezpečit dostatečný strach vykonat podobný skutek.⁶⁹

Proti trestu smrti se postavilo více teologů až pod vlivem osvícenství. Jedním z významných je Cesare Beccaria, který proti hrdelnímu trestu vystoupil v roce 1764.⁷⁰ Cesare Beccaria⁷¹ si všímal množství nespravedlivých a nejasných

⁶⁶ Inocenc III požadoval po Valdénských, aby se navrátili k nauce církve a souhlasili také s tím, že trest smrti je legitimním nástrojem spravedlnosti. Jeho stanovisko je přímou reakcí na Valdénské. Na toto upozorňuje Martin Doležal ve svém článku v Katolické revui.

⁶⁷ Viz. Katolická revue: Martin Doležal, Trest smrti, str. 3-4.

⁶⁸ Viz. North, James B.: Dějiny církve od Letnic k dnešku, str. 157.

⁶⁹ O popravách jako nástroji k ovládnutí lidí pojednává Michel Foucault v knize Dohlížet a trestat. Celá první kapitola se věnuje tomuto tématu a rozebírá, jak na prostý lid takové popravy působily. Pozoruhodné je, že často si odsouzený svým utrpením získal spíše obdiv a trestající moc si v očích veřejnosti naopak pohoršila.

⁷⁰ Viz. Křesťanská revue: Jan Dus: Evangelíci proti trestu smrti.

⁷¹ Italský doktor práv, profesor a katolický myslitel 18. století (1735 – 1794), který otevřel diskusi o praktikách trestání a s tím i o oprávněnosti trestu smrti. Získal řadu přívrženců, převážně z řad laiků a Encyklopedistů, naopak jeho názory kritizovali kriminalisté a soudci tehdejší doby. Na základě Beccariova učení byl v Toskánsku v roce 1781 Leopoldem II. Zrušen trest smrti. Viz. Cesare

procesů, kdy byl rozsudek smrti vynášen a vykonáván mnohdy neoprávněně. Za mnohé takovéto příběhy, sepsané v úvodu k jeho dílu O zločinech a trestech Josefem Sládečkem, uvedu příběh o Antonínu Pinovi. „*Krátce před tím byl nějaký Antonín Pin obviněn z vraždy Sevasa. Poněvadž se nechtěl přiznati, byl mučen a v mukách doznal, že jej zavraždil, jakož i udal místo, kde se mrtvola měla nalézati. Ovšem mrtvola ona nalezena nebyla, poněvadž Pin vůbec nikdy ani Sevasa nezavraždil. Antonín Pin byl odsouzen k smrti a trest smrti na něm také vykonán, avšak krátce na to vrátil se Sevas úplně zdrav z nějaké cesty.*“⁷² Cesare Beccaria se staví proti trestu smrti z důvodu porušení společenské smlouvy. Nikdo totiž nemá právo rozhodnout o životě svém, natož pak o životě jiného občana. Trest smrti není právem, ale stává se „*válkou národa s občanem, poněvadž on považuje za nutné i užitečné, zničit jeho bytost...*“⁷³ Opodstatnění trestu smrti vidí pouze ve dvou případech. V prvním, když má zločinec, ač zbaven svobody, stále takové styky a tak velkou moc, že ohrožuje bezpečnost národa, v druhém, když by zločincova smrt byla jedinou a pravou možností, jak oddálit jiné od spáchání zločinu. V takových případech zločinec sám svým jednáním porušil společenskou smlouvu a stal se místo občana nepřítelem, jehož zahubení Beccaria schvaluje. Zároveň ale upozorňuje na způsob trestání, kdy poprava budí u lidí nejen opovržení, ale i cit utrpení a tyto city vytlačují strach z potrestání, který zamýšlí zákon. Trest smrti je neúčinný, protože dává lidem příklad krutosti a zákonodárci ve snaze oddálit ostatní občany od vraždy, sami vraždu nařizují.⁷⁴

Cesare Beccaria a další humanisté významně přispěli k zpochybnění staleté trestní praxe a k omezení nebo i zrušení trestu smrti a výslechu mučením.

4.2. Česká reformace v otázce trestu smrti

Česká reformace není pouze jediný názorový proud a ani v otázce smrti nejsou odpovědi jednotné. Čeští bratři byli z této otázky na rozpacích, protože trest smrti se neslučuje s přikázáním lásky k bližním, zároveň je ale nutné společnost

Beccaria: O zločinech a trestech, Josef Sládeček: úvod k dílu a Velká všeobecná encyklopedie Diderot, 2. svazek.

⁷² Cesare Beccaria: O zločinech a trestech, Josef Sládeček: úvod k dílu, str. XV.

⁷³ Cesare Beccaria: O zločinech a trestech, str. 44.

⁷⁴ Viz. Cesare Beccaria: O zločinech a trestech, str. 45-48.

chránit před zločinem a nepodporovat tak nepřímě zlo. Přesto je v období husitské revoluce trest smrti výrazně omezen.⁷⁵

Čtvrtý článek artikuly Pražské, který je věnován smrtelným hříchům, se také vyslovuje k otázce trestu smrti. Čtyři pražské artikuly jsou datovány do 3. července 1420 a za jejich autora je pokládán Jakoubek ze Stříbra. Trest smrti jako takový není v textu explicitně zmíněn, ale skrytě se ho dotýká již úvod čtvrtého článku: „*Čtvrté, aby všichni hřiechové smrtedlní a zvláště zjevní a jiní neřádové zákonu Božiemu odporní řádem a rozumně od těch, jenž úrad k tomu mají, v každém stavu byli stavováni a kažení, a zlá a křivá pověst a tejto zemi aby vyčištěna byla, a tak aby se obecné dobré dalo království a jazyku Českému. Nebo kdož ty hřiechy činie, jakož die sv. Pavel⁷⁶, hodni jsou smrti, netoliko jenž je činie, ale i ti, jenž jim k tomu svolují*“ Trest smrti může být zahrnut také ve výrazu kažení, což zahrnuje stíhání, trestání a podle možností vyhlazování.⁷⁷ Není ale zřetelné, jestli se toto vyjádření týká hříchů samotných nebo hříšníků. Do přímé souvislosti s trestem smrti staví čtvrtý článek Zdeněk Nejedlý, když jej dává do vztahu s Janem Rokycanem a jeho reakcí na tento článek. Jan Rokycana roku 1432 vystoupil se článkem, kde píše, že trest smrti by měl být pokud možno odstraněn a že se má užívat jen v nejvyšší nutnosti.⁷⁸ Ve své Postille píše: „*Tu byste vy se měli uleknúti, ješto ste hotovi ku prolévání krve: oběste, upalte, setněte, rouče zvíte, nemějte péče! Naučtež se tuto, že Pán velí spolu nechati ruosti pšenice a koukole do žní. Nejednen takový, ješto již dopustí se něčeho, kál by se potom, že by mohl být pšenicí, a oni rouče svedou s světa, nedadouc žádného prodlení!*“⁷⁹

V roce 1433 v lednu vystoupil Jan Rokycana se svým odmítavým názorem na basilejském koncilu. Prohlásil, že v Praze nebyl nikdo popraven za krádež již mnoho let a již před rokem 1419 se na univerzitních disputacích na pražském vysokém učení objevovaly názory proti trestu smrti. Na tomtéž koncilu zašel bohoslovec tábořské strany Mikuláš z Pelhřimova ještě dál, mluvil proti trestu smrti

⁷⁵ Viz. Francek, Jindřich: Zločin a trest v Českých dějinách, str. 33.

⁷⁶ „*Vědí o spravedlivém rozhodnutí Božím, že ti, kteří tak jednají, jsou hodni smrti, a přece, nejenže sami tak jednají, ale také jiným takové jednání schvalují.*“ Ř 1,32. Domnívám se ale, že tento verš se nevztahuje k trestu smrti ale ke stavu člověka, který žije v hříchu, mimo Boží milost.

⁷⁷ Viz. Čtyři vyznání, Spisy Komenského evangelické fakulty bohoslovecké, str. 50-51.

⁷⁸ Rokycanovo vystoupení bylo namířeno pravděpodobně proti Táborům a není v něm zamítnut jen trest smrti až na výjimky, ale i jakékoli jiné vraždění, včetně války. Viz. Nejedlý, Zdeněk: Prameny k synodám strany pražské a tábořské v letech 1441-1444, str. 11.

⁷⁹ Nejedlý, Zdeněk: Prameny k synodám strany pražské a tábořské v letech 1441-1444, str. 172-173 – Exkurs III Zachariáše Theobalda – Hussitenkrieg, cit. Postilla rkp. Pretoriusův 1. 71 sq.

vůbec. Na námitku pařížského mistra Gilles Charlier, že trest smrti má své pevné místo ve Starém zákoně i světském právu, zpochybnil platnost a závaznost Starého zákona v této otázce a na první místo položil zákon Kristův.⁸⁰

Postoj Mikuláše z Pelhřimova a Jana Rokycany k trestu smrti ale nenabyl všeobecné platnosti. Jindřich Halama podává ve své knize Sociální učení Českých bratří 1464-1618 ucelenější pohled na trest smrti z hlediska myšlení Českých bratří. Trest smrti byl chápán jako projev lásky k bližnímu, kterého je nutno chránit před zlem. Křesťané se takového postihu nemusí bát a zločince vydává soudu sám Bůh a velí je usmrtit, byť by se chytali rohu oltáře. Odpovědně vykonávat spravedlnost je podle Písem.⁸¹ *„Bratří se v otázce jak a zač trestat přidržují biblických pravidel a pokládají za určitých okolností za oprávněný i trest smrti, totiž pokud člověk ruší „pokoj a svazek svornosti a tovaryštvie“, tím, že své bližní zbavuje „statku, cti i života“ uváženě, ze zlé vůle a neukazuje se způsob, jak jej od toho odvrátit. Pokud člověk učiní hrdelní zločin nahodile, v okamžitém hnutí mysli, nebo někým nucen, nesluší se trestat jej smrtí.“*⁸² V tomto postoji ale nebyli Čeští bratři důslední, protože zároveň s povolením trestu smrti nedoporučují křesťanům se jakkoli podílet na soudu, který vynáší rozsudek smrti a ani se účastnit poprav, je-li to možné.⁸³

4.3. Trest smrti v dnešních církvích

Ani dnes nepanuje v církvích na tuto otázku jednotný názor. Křesťané se při pohledu na trest smrti dělí na dva tábory, jeden trest smrti podporuje jako prostředek ochrany společnosti, druhý v něm vidí stejné násilí, jako spáchal zločinec. Oficiální stanovisko k této problematice ale zaujala jen katolická církev, která se kloní spíše k tomu trest odmítnout nebo výrazně omezit.

Katolická církev svoje stanovisko jasně formulovala na 2. Vatikánském koncilu, kde projevila snahu upřít trestu smrti morální právo, protože jako trest

⁸⁰ Viz. Jan Dus, Evangelíci proti trestu smrti, Křesťanská revue prosinec LIX č. 10.

⁸¹ *„Milovat bližní znamená bojovat proti projevům hříchu a křesťané se nemusí bát ani nejtvrděších opatření, včetně trestu smrti, jde-li o zatvrzelé zločince: „Na takové Bůh soudy i pokuty vydává a nedá propustiti, a byť se chytali rohu oltáře, velí takové vytrhnúti a usmrtiti.“* Sociální učení Českých bratří 1464 - 1618, Jindřich Halama, str. 56 – 58.

⁸² Sociální učení Českých bratří 1464 - 1618, Jindřich Halama, str. 67.

⁸³ Viz. Sociální učení Českých bratří 1464 - 1618, Jindřich Halama, str. 67. Tento postoj k trestu smrti se mi zdá pokrytecký. Čeští bratři sice popravy schvalovali a považovali je za spravedlivý prostředek ochrany společnosti, ale nechtěli za ně nést odpovědnost tím, že by se na nich spolupodíleli.

nesplňuje funkci resocializace a individuální prevence. Ospravedlňuje ho jedině v případě, že je to jediný prostředek, jak zabránit provinilci, aby ohrozil znovu společnost. *„Zachovat obecné blaho společnosti vyžaduje, aby byl útočník zneškodněn. Z tohoto důvodu tradiční učení církve uznalo, že je odůvodněné právo a povinnost právoplatné veřejné moci ukládat tresty přiměřené závažnosti zločinu, aniž by vylučovala, v případech krajní závažnosti, trest smrti.“*⁸⁴ Dodává k tomu, že při dnešních možnostech takový případ už prakticky není.⁸⁵

Život z víry (Katolický katechismus pro dospělé) 2. díl, uvádí, že v katolické tradici se vyvozuje právo státu vynést rozsudek smrti z verše Ř 13, 4 (viz. výše). Na druhé straně katechismus ale upozorňuje, že existuje řada oprávněných námitek proti trestu smrti, protože bezpečnost společnosti lze dnes dostatečně zaručit uvězněním pachatele, zstrašující funkce trestu nebyla prokázána. Trest smrti dovoluje pouze jako „ultima ratio“ („v případech krajní závažnosti“). Církev ponechává na jednotlivých státech, aby samy rozhodly, kdy podmínku ultima ratio splní. Na závěr katechismus ale dodává: *„Víra připomíná křesťanům, že přes veškerý státní právní řád se může i ten nejhorší zločinec usmířit s Bohem tím, že přijme milost poznání a obrácení. Na pozadí této skutečnosti sílí přesvědčení, že křesťané – obzvláště v našich poměrech – by neměli býti stoupenci trestu smrti.“*⁸⁶

Papež Jan Pavel II. své stanovisko k hrdelnímu trestu ještě zpřesnil v encyklice Evangelium vitae, kde podotýká, že díky vývoji trestního systému je dnes málo pravděpodobné, že by nebylo jiné řešení jak ochránit společnost, než popravit zločince. *„Je zřejmé, že aby se dosáhlo tohoto cíle, musí být pečlivě zvažován a vybírán druh a způsob trestu a není možné odsuzovat provinilce k nejvyššímu trestu, totiž trestu smrti, nejedná-li se o případ absolutní nezbytnosti, totiž o případ, kdy se společnost nemůže bránit jinak. Dnes již, díky vhodnějšímu uspořádání trestního systému, se tyto případy vyskytují velmi zřídka, pokud vůbec.“*⁸⁷

Svůj názor demonstruje minulý papež aktivním vystupováním proti popravám a prosbami o omilostnění odsouzených k smrti.⁸⁸

⁸⁴ Katechismus katolické církve, čl. 2266.

⁸⁵ viz. Skoblík, Jiří: přehled křesťanské etiky, str. 192-194.

⁸⁶ viz. Život z víry, Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé, rok vyd. 1995, str. 199.

⁸⁷ Encyklika Evangelium vitae, čl. 56, Jan Pavel II.

⁸⁸ viz. Schönborn, Christoph: Rozhodni se pro život, Komentář ke Katechismu katolické církve o křesťanské morálce, str. 86-87.

Možným chápáním trestu smrti může být pochopení spíše symboliky trestu smrti. Zločinec může být k trestu smrti odsouzen, aby si uvědomil hrůznost svého činu, ale rozsudek již nesmí být vykonán. Tento názor zastává např. belgický kardinál Godfried Danneels, který se takto vyjádřil při příležitosti dopadení svrženého iráckého diktátora Saddama Husseina.⁸⁹

5. Židovský pohled na trest smrti

V této kapitole bych se chtěla zaměřit na to, jak se tato problematika řeší v judaismu. Ani zde neexistuje jasné stanovisko k tomuto trestu, pokusím se tedy předat pohled Talmudu, názory významných židovských učenců a nakonec se také zaměřím na současné zákony státu Izrael ohledně užívání trestu smrti.

5.1. Texty judaismu

Jedním z nejvýznamnějších židovských textů je Talmud. Obsahuje dvě části, Mišnu a Gemaru. Mišna je komentář Tóry a věnuje se právním ustanovením, vznikala od 6. st. př.n.l. a dnešní podobu sestavil ve 2. st. n.l. Jehuda ha-Nasim. Gemara zahrnuje příběhy, které vysvětlují texty zapsané v Mišně a pochází z 3.-6. st. n.l.⁹⁰

Talmud věnuje celý 4. a 5. traktát Sanhedrin a Makkot trestání a soudům. Traktát Sanhedrin má podtitul „*O synedriu*“, jeho předmětem je tedy soud více obecně. Mluví o velké radě synedrium, kolik má mít členů, jaké jsou pokyny pro průběh soudu, jaká má být osoba soudce, jací svědkové a konečně také jaké tresty za co udělovat. V této poslední části se věnuje hodně právě trestu smrti. Na tento text se odvolává Karol Efraim Sidon, když ve své knize 7 slov, odpovídá na otázky týkající se trestu smrti. V oddíle 7. 1. Mišny je napsáno: „*U soudního stání byly udělovány čtyři druhy trestu smrti: ukamenování, upálení, stětí a uškrcení. Rabbi Šimeon řekl: upálení, ukamenování, uškrcení a stětí.*“⁹¹ Traktát Sanhedrin mluví o čtyřech typech poprav, které se liší podle závažnosti činu. Upálení náleželo za modloslužbu a zlořečení Bohu, tedy ty nejzávažnější zločiny, uškrcení za smrtelné

⁸⁹Viz. Český bratr, evangelický časopis, 80/2004, str. 13.

⁹⁰ Viz. Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích, Diderot.

⁹¹ Vlastní překlad, Viz. Mischna – Sanhedrin – Makkot, Text, Übersetzung und Erklärung, str. 207.

násilí na rodičích, ukamenování za smilstvo v rodině a stětí za vraždu. Pod názvy jednotlivých typů poprav se ale skrývá odlišná praxe, než je běžné se domnívat. Ukamenování spočívá v tom, že se odsouzený shodí z tzv. „domu kamenování“ a smrt nastane nárazem na zemi, upálení je nalití žhavého kovu do hrdla, uškrcení pak stržení vazů dvěma šátky. Hlavním cílem bylo co nejmenší utrpení pro odsouzeného.⁹²

Traktát Makkot je oproti Sanhedrinu více konkrétní a odpovídá na reálné problémy, které mohou nastat. Jeho témata jsou falešní svědci, útočištná města, rehabilitace odsouzených neprávem a přidává také tělesné tresty, např. bičování, jenž nese také v podtitulu. V tomto traktátu se nachází také známý text, který staví trest smrti se všemi rozsáhlými pravidly pro jeho výkon do pozice velmi výjimečného, možná i nepoužitelného způsobu trestu. V 1. oddíle 10d Mišny stojí: *„Synedrium, které jednou za rok zabíjí, bude nazváno ničícím. Rabbi Elazar ben Azarje říká: jednou za sedmdesát let. Rabbi Tarfon a rabbi Akiba říkají: Kdybychom byli bývali v synedriu my, tak by nebyl skrze něj usmrcen nikdy žádný člověk. Rabban Šimeon ben Gamliel řekl: Správně by toto bylo také počítáno k množství krveprolívání v Izraeli“*⁹³ Na tento text se odvolávají také později jmenovaní židovští učenci, když se staví proti tomuto trestu. Ale již v době vzniku těchto traktátů byl trest smrti zpochybňován.

Gemara k tomuto textu dodává další komentáře: *"Zeptali se: Nazývá se, když jednou v sedmdesáti letech, zkázonosným, nebo je to normální? Toto zůstává nerozhodnuto."*⁹⁴ Nedořešeno zůstává, jestli jedna poprava za sedmdesát let je příliš nebo je to norma. Myslím, že tato diskuse rozhodně nenasměřuje běžné praxi popravování, ale na druhou stranu neodsuzuje tento trest a priori. V následujícím komentáři vysvětlují rabbi Elazar a Jochanan, že u soudu by se ptali svědků, jestli viděli, jak byl člověk zavražděn a nebo jen smrtelně zraněn. Rabbi Aši by se v jiném případě zeptal, jestli skutečně viděli obžalované při provinění incestem tak zřetelně, jako líčidlo v pouzdře.⁹⁵ Tedy, jestli viděli na vlastní oči přímo vraždu nebo pohlavní styk. Jestliže ano, pak mají být pachatelé odsouzeni. Podmínkou tedy jsou dva svědci, kteří viděli čin na vlastní oči a zřetelně.

⁹² Viz. Hvížd'ala, Karel: Karol Efraim Sidon, 7 slov, str. 98-99.

⁹³ Vlastní překlad, Viz. Mischna – Sanhedrin – Makkot, Text, Übersetzung und Erklärung, str. 331.

⁹⁴ Vlastní překlad, Viz. Der babylonische Talmud, Band IX, str. 169.

⁹⁵ Viz. Der babylonische Talmud, Band IX, str. 169.

5.2. Významní židovští učenci

V knize Hovory o Bohu a světě s Ješajahu Leibowitzem (1903-1994) se tento židovský profesor, filosof, vědec a politolog vyjadřuje i k této otázce. Je proti trestu smrti, takový systém, který by tento trest umožňoval, nechce a trest smrti je podle něj v rozporu s halachou.⁹⁶ Podmínku dvou svědků, kteří by se shodovali na výpovědi, se vynesení takového trestu prý vylučuje. Vykonávání trestu smrti se podle tohoto učence vytratilo už ve Starém zákoně a zůstala jen jeho funkce varovná. Trest tedy mohl být za přísných podmínek uložen, aby si odsouzený uvědomil dostatečně hloubku svého provinění, neměl však být vykonán.⁹⁷

Stejného názoru je i Elie Wiesel, židovský spisovatel narozen 1928, nositel Nobelovy ceny míru a profesor na univerzitách v New Yorku a Bostonu, který přežil uvěznění v koncentračním táboře.⁹⁸ Trest smrti má být vynesena hned po dopadení úmyslného vraha, jestliže dva svědci shodně prohlásí, že tohoto člověka viděli páchat trestný čin. Získat takovéto svědky je ale téměř nemožné, a proto Talmud tvrdí, že Sanhedrin, který odsoudí dva lidi k trestu smrti, je vražedný. I Elie Wiesel vidí smysl existence trestu smrti pouze v tom, „*aby bránil a varoval, ne proto, aby byl vykonáván.*“⁹⁹

Karol Efraim Sidon se narodil roku 1942 v Praze a nyní je vrchní pražský a zemský rabín, mimo jiné také spisovatel, scénárista a dramatik. V rozhovorech s Karlem Hvížd'alou 7 slov se také vyjadřuje k trestu smrti. Výkon spravedlnosti je povinností každého lidského společenství, Stvořitel přenesl na lidi zodpovědnost za rozhodování o vině a trestu. Karol Sidon říká přímo: „*Vyžaduje a očekává (Stvořitel) však, že lidé, na něž přenesl kompetenci vynést trest smrti nad lidmi, které nadál životem on, budou v soudu velmi, velmi opatrní.*“¹⁰⁰ I on se odvolává na Talmud, kde rabi Akiva prohlásil, že Sanhedrin, který vynesou rozsudek smrti dvakrát¹⁰¹ za 70 let, je nespravedlivý. K vynesení rozsudku neopravňují přesvědčivé, ale nepřímé důkazy.¹⁰²

⁹⁶ Halacha je právní část Talmudu.

⁹⁷ Viz. Shashar, Michael, Hovory o Bohu a světě a Ješajahu Leibowitzem, str. 223.

⁹⁸ Viz. wikipedia.infostar.cz/e/el/lie_wiesel.html.

⁹⁹ Viz. Michaël de Saint Cheron: Elie Wiesel, Zlo a exil, str. 119-120.

¹⁰⁰ Viz. Hvížd'ala, Karel: Karol Efraim Sidon, 7 slov, str. 98.

¹⁰¹ Srov. Mischna – Sanhedrin – Makkot, Text, Übersetzung und Erklärung, str. 331., kde toto tvrdí rabbi Elazar ben Azarje, ale neříká dvakrát za sedmdesát let, ale jen jednou za sedmdesát let.

¹⁰² Viz. Hvížd'ala, Karel: Karol Efraim Sidon, 7 slov, str. 98.

5.3. Stát Izrael

Možnost řídit se v této otázce svým vlastním zákonem ale Židé brzy ztratili. Už během vzniku Mišny se Židé dostali pod nadvládu Říma a nesměli nikoho popravovat.¹⁰³ Po pádu chrámu a rozptýlení Židů do okolních zemí se v této otázce museli podřídít platným zákonům jednotlivých států, zatímco svůj Zákon dodržovali v otázkách náboženských.¹⁰⁴ Své zákony měli možnost Židé určovat opět až po roce 1948, kdy vznikl samostatný stát Izrael.

Trest smrti na území Izraele existoval v době britské nucené vlády od roku 1918 do roku 1948 a po roce 1948 ještě do roku 1954, kdy byl zrušen pro běžné trestné činy a nahrazen odnětím svobody na doživotí. Nyní se trest smrti v izraelském trestním právu vyskytuje za zločiny vlastizrady ve válečném stavu, zločiny proti lidskosti a genocidium.¹⁰⁵

Od vzniku samostatného státu Izrael byla vykonána jedna poprava. 31. května 1962 byl ve věznici Ramleh u Tel Avivu popraven oběšením Adolf Eichmann, německý úředník, který nese zodpovědnost za smrt milionů Židů během 2. světové války. V roce 1960 byl vypátrán izraelskou tajnou službou Mossad v Argentině, kde se skrýval pod falešným jménem, a 21. května téhož roku převezen tajně do Izraele.¹⁰⁶ Dalším odsouzeným válečným zločincem byl Ivan Děmjaňuk. Odsouzen byl roku 1988, ale Nejvyšší izraelský soud připustil, že existují pochybnosti o totožnosti odsouzeného, a propustil jej na svobodu.¹⁰⁷

6. Vlastní stanovisko

Během psaní této práce se můj postoj k otázce trestu smrti několikrát změnil. Když jsem začínala psát práci o trestu smrti, byla jsem jednoznačně proti používání takových trestů. Postupně jsem ale byla konfrontována také s názory podporujícími trest smrti i od ostatních křesťanů a nejasné stanovisko Bible ve mně vzbudily nejistotu ohledně správnosti mého názoru.

¹⁰³ Srov. Výše, kapitola 3.

¹⁰⁴ Viz. Michael A. Fishbane, *Judaismus a tradice*, str. 63.

¹⁰⁵ Viz. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe: Izrael*, str. 53.

¹⁰⁶ Viz. <http://zivotopisyonline.cz/adolf-eichmann.php>, *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe: Izrael*, str. 54.

¹⁰⁷ Viz. <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/texts/treblinka>.

Argument, že člověk život nestvořil, tak by neměl rozhodovat ani o jeho konci, považuji osobně za neudržitelný, protože vrahové, kteří jsou nejspornější skupinou zločinců v otázce trestání smrtí, se svým činem postavili proti této zásadě a porušili Boží zákon. Zneškodnění takového člověka je vlastně ochranou pro zbytek společnosti. Stejně tak se dají zpochybnit i další argumenty pro i proti. Jeden argument považuji ale za nezpochybnitelný a to ten, že v jakkoli dobře vymyšleném právním systému pracují pouze lidé a ti jsou omylní. Trest smrti ale zůstává trestem, který nikdo nevrátí zpět, riziko justičních omylů není nepodstatné, jak dokládají i statistiky poprav USA, kde je zhruba každý desátý popravený nevinný.

Další otázkou, která mi pomáhá rozluštit tento problém je hypotetické „Byl by Ježíš ochoten stát se popravčím?“ Ježíš kázal o lásce, o odpuštění a nové šanci. Neumím si představit Ježíše s červenou kuklou na hlavě. Pokud by ale měl trest smrti existovat, někdo tu pomyslnou kuklu nosit musí. Když věřím, že Ježíš je pomocníkem každé své ovečky i v jejím zaměstnání a neumím si jej představit na popravišti, pak nechci být ani popravčím. Myslím, že liché je tvrzení, „Trest smrti má být prováděn, ale já bych zodpovědnost za rozsudek a vykonání nést nechtěla.“ To je jako Pilátovo „Myji si nad tím ruce.“ To, co já sama vykonávat nechci, nemohu chtít po nikom jiném na světě, poprava vyžaduje soudce a kata, proto nemohu chtít ani popravy. Také věřím, že každý zločinec může později svého činu litovat a změnit se. Proč jej pak ale popravit?

Jediná situace, kdy si myslím, že bych byla schopná „podkopnout stoličku“, jsou případy tyranů a válečných zločinců. Kdyby Hitler nespáchal sebevraždu, přála bych si jeho popravu.

Nad trestem smrti mám stále mnoho otazníků, ale zjednodušeně mohu říci, že jsem proti tomuto trestu s výjimkou tyranů a diktátorů, u kterých nelze pochybovat o vině a kteří mají na svědomí mnoho životů. Věřím, že Bůh vidí každé lidské provinění a každého bude spravedlivě soudit. Nikdo tedy trestu neunikne! Myslím, že Bůh dal lidem právo na tento trest, kterého ale mohou použít jen v nejkrajnější nouzi, kdy nelze jinak zamezit páchání dalších zločinů. Je ale lépe se trestu smrti vyhnout úplně.

Závěrem snad jen, že jsem šťastná, že v České republice tento trest není zaveden a snad ani nebude a přála bych si, aby byl postupně zrušen i v ostatních

státech. Trest smrti bych světila do rukou mezinárodnímu soudu, například OSN, který by posuzoval ony nejkrajnější případy.

7. Současná situace používání trestu smrti

V této kapitole se zaměřím na současnou situaci používání trestu smrti. Mým cílem v této části je předat čtenáři přehled využití nejvyššího trestu v dnešním světě. Zaměřím se na statistické údaje o popravách, státech, které popravy vykonávají, a o lidech, které k smrti byli odsouzeni. Podrobně zpracuji statistiku za rok 2004. Dále se budu věnovat organizacím, které bojují proti použití trestu smrti, zvláště mezinárodní organizaci Amnesty International (dále jen AI), historii tohoto trestu na našem území po roce 1945 a aktuálním kauzám ze světa.

7.1. Popravy ve světě

Trest smrti byl v historii světa snad ve všech kulturách využívaným způsobem jak potrestat zločince, který se provinil proti řádu dané kultury. V každé kultuře používali vlastní způsoby, mnohdy velmi kruté a bolestivé. V historii lidstva tedy tento trest nebyl žádnou zvláštností nejen za násilné trestné činy, ale i za krádeže, sexuální provinění a náboženské delikty.

V Evropě přinesly změny až humanismus a osvícenství. Postupně docházelo v mnoha státech k uvolnění ve způsobech trestání, zúžila se škála zločinů trestaných tímto způsobem a upustilo se od krutého vykonávání. Otázka, jestli je tento trest oprávněný, byla vyslovována již dříve,¹⁰⁸ ale nyní začala nabývat na vážnosti. Prvním státem, který trest smrti zrušil, bylo Toskánsko, krátkodobě také Rakouské císařství za Josefa II. Zde vidím kořeny novodobých snah o zrušení tohoto trestu nebo alespoň jeho omezení. V 19. století zrušily trest smrti na Americkém kontinentu stát Michigan a Venezuela a v Evropě Portugalsko.¹⁰⁹

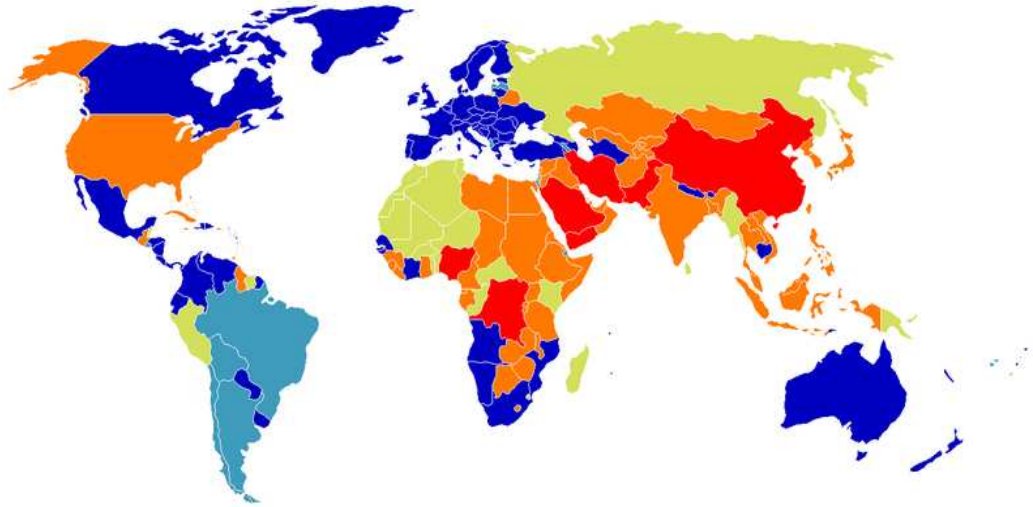
120 zemí se již vzdalo užívání trestu smrti jeho zakázáním zákonem nebo praxí. Část států na tomto trestu stále trvá a používá jej. Od roku 1985 do roku 2000

¹⁰⁸ Už v 1. století n.l. v Římě a v 8. století n.l. v Číně byl krátkodobě zrušen trest smrti. Viz: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti .

¹⁰⁹ Viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti.

byl trest smrti zrušen ve 40 zemích, z nichž se pouze 4 k tomuto trestu opět vrátily, zatím jen teoreticky.¹¹⁰

Trest smrti na světě (2005):¹¹¹

Význam barev:

modrá: zrušen pro všechny delikty

světle modrá: zrušen pro normální delikty (avšak jen mimo válečného stavu)

žlutozelená: nezrušen, ale za posledních 10 let nebyl uplatněn

oranžová: je uplatňován proti dospělým

červená: je uplatňován i proti mladistvým

Podrobněji rozeptejí informace za rok 2004. Podle zprávy AI bylo v tomto roce ve světě popraveno oficiálně 3797 lidí ve 25 státech světa. Odhadovaný skutečný počet popravených je ale více než 10 000 popravených. Toto číslo zvyšuje Čína, která nepřiznává většinu svých poprav, čímž porušuje standardy OSN, které vyžadují zveřejňování informací o všech popravách. Rozsudky smrti se vynášejí z politických důvodů i za nenásilné trestné činy, jako jsou daňové podvody a braní úplatků a na základě důkazů vynucených mučením. Čína také zaujímá první místo v žebříčku počtu oficiálně popravených. Za rok 2004 zde takto zemřelo 3400 osob. Na druhém místě v počtu popravených je Írán se 159 popravenými, následuje Vietnam s 64 popravenými a USA s 59 popravenými.¹¹² AI také dodává, že během tohoto roku trest smrti zrušilo Řecko, Turecko, Bhútán, Samoa a Senegal.

¹¹⁰ Viz. <http://cat.rulez.cz/v-pop.htm>.

¹¹¹ Viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti.

¹¹² Viz. <http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-facts-eng> , překlad: Jan Mareš: „Během roku 2004 bylo popraveno celkem 3 797 osob v 25 státech a 7 395 jich bylo v 64 státech k trestu smrti

Během roku 2005 bylo vykonáno oficiálně 2148 poprav. Na prvním místě je se 1770 popravenými opět v Čína. USA zůstala na čtvrtém místě s 60 popravenými.

Na stránkách AI jsou zveřejněny všechny zprávy o počtu vykonaných poprav a počtu rozsudků smrti od roku 1995 do roku 2005. Údaje jsou vypsány v následující tabulce.¹¹³

<u>Rok</u>	<u>Počet popravených</u>	<u>Počet států, kde byly popravy provedeny</u>	<u>Počet odsouzených k trestu smrti</u>	<u>Počet států, kde byly vyneseny rozsudky smrti</u>
1995	2931	41	4165	79
1996	4272	39	7107	76
1997	2375	40	3707	69
1998	1625	37	3899	78
1999	1813	31	3857	63
2000	1457	28	3058	65
2001	3048	31	5265	68
2002	1526	31	3248	67
2003	1146	28	2756	63
2004	3797	25	7395	64
2005	2148	22	5186	53

Podle tabulky můžeme vidět, že počet vykonaných trestů kolísá mezi 1000 a 4000 popravenými. AI v každé zprávě upozorňuje, že skutečný počet popravených může být výrazně vyšší. Každý rok je zhruba 1,5x více odsouzených než popravených. Také je výrazně větší počet států, které odsoudí, ale nikoho nepopraví. Mezi takové státy patří např. Arménie, Etiopie, Guatemala, Indonésie, Jamajka, Mexiko, které už trest smrti také zrušilo, Laos a další. Každý rok tedy výrazně narůstá počet lidí odsouzených k trestu smrti. Klesá ale okruh států, které trest smrti buď jen vynášejí, nebo i vykonávají.

Mnoho apelů na zrušení trestu smrti je směřováno ke Spojeným státům americkým. Zde byl tento trest znovu zaveden v roce 1976 Nejvyšším federálním

odsouzeno. Toto jsou pouze oficiální údaje; skutečná čísla budou pravděpodobně vyšší. V roce 2004 bylo 97 procent všech zaznamenaných poprav provedeno v Číně, Íránu, Vietnamu a USA..“

¹¹³ viz. <http://web.amnesty.org/library/eng-392/reports>.

soudem. Zrušen byl roku 1972 stejným soudem jako neústavní.¹¹⁴ Tuto formu trestu umožnilo 36 z 51 zemí USA. Pouze ve 13 státech se tento trest vykonává.¹¹⁵ V lednu 2005 pozastavili poslanci Kongresu v New Jersey výkon tohoto trestu.¹¹⁶ 2. prosince 2005 byla provedena již 1000. poprava. O několik dní později byl v Kalifornii popraven bývalý vůdce gangu Stanley Williams. Byl odsouzen v roce 1981 za čtyřnásobnou vraždu. Během čekání na popravu psal knihy pro děti a bojoval proti násilí. Několikrát byl navržen na Nobelovu cenu za literaturu a za mír.¹¹⁷ V Kalifornii byl také 17. ledna 2006 popraven druhý nejstarší odsouzený od roku 1976. Byl jím 76letý Clarence Ray Allen, který se nemohl již pohybovat, byl téměř slepý a hluchý. Takto byl postižen při loňském srdečním infarktu, kdy ho lékaři udrželi při životě, aby jej vrátili do cely smrti, kde byl od roku 1982.¹¹⁸ V americkém pojetí práva převládá význam trestu jako odplaty, narozdíl od evropského chápání trestu jako výchovného prostředku. Proto je zde jinak vnímán i trest smrti.¹¹⁹ Zřetelně je tento aspekt vidět v případě Stanleje Williamse, u něhož podle evropského vnímání trest svůj účel již splnil a není proto nutné jeho provedení, zatímco oběti se odplaty stále nedočkaly. V celách smrti nyní čeká na popravu kolem 3400 odsouzených.¹²⁰ Od doby, kdy byl tento trest zaveden bylo již 115 odsouzených k trestu smrti osvobozeno, protože se prokázala jejich nevina. 115. vězněm se stal Ryan Matthews, který byl odsouzen za vraždu, kterou měl spáchat ve svých 17 letech. Po pěti letech ve vězení byl propuštěn, protože bylo zjištěno, že obžaloba zatajovala důkazy, které mluvily ve prospěch obžalovaného. 121 dalších nevinných takové štěstí neměla, neboť se jejich nevina prokázala až po vykonání rozsudku. Juan Mendelez strávil v cele smrti 18 let, dokud se neprokázalo, že je nevinný. Nyní se aktivně podílí ve spolupráci s AI na boji proti trestu smrti.¹²¹

¹¹⁴ Viz: <http://zpravy.atlas.cz/clanek.aspx?clanek=53810&rubrika=241>.

¹¹⁵ Viz: <http://tisk.juristic.cz/30510/tisk/old>.

¹¹⁶ Viz deník 24 hodin, 11. ledna 2005, čl. V New Jersey bez poprav.

¹¹⁷ Viz: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti.

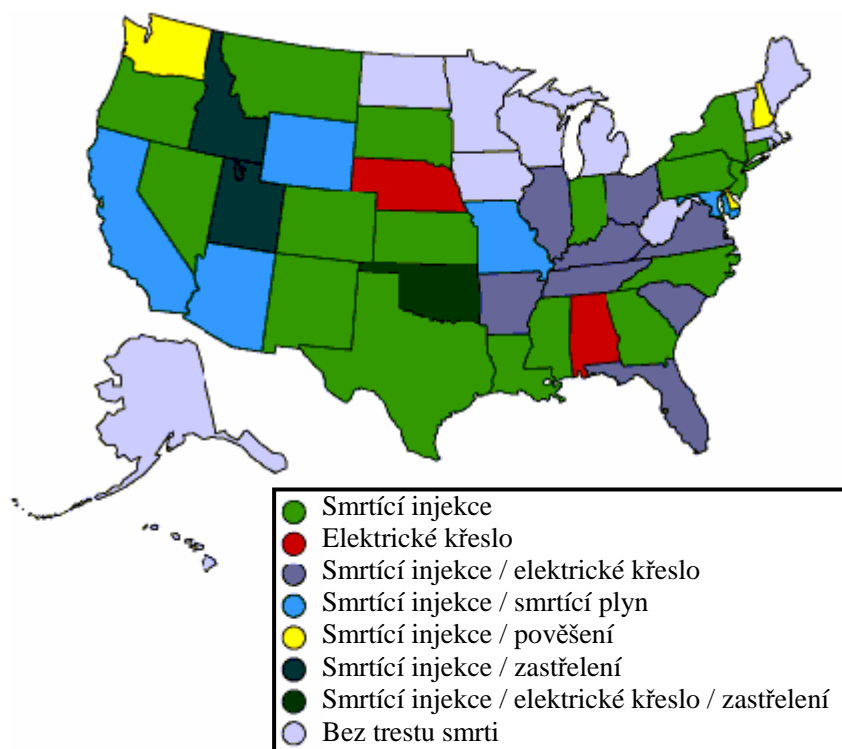
¹¹⁸ Viz: deník Metro, 18. ledna 2006, čl. Clarence Allen popraven v 76 letech.

¹¹⁹ Viz: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti.

¹²⁰ Viz: deník Metro, 2. března 2005, čl. Spojené státy zrušily trest pro nezletilé.

¹²¹ Viz: Katolický týdeník číslo 43/18, 24. října 2005, čl. Trest smrti: v roce 2004 bylo popraveno 3797 osob.

Trest smrti v USA:¹²²

Samostatnou kapitolu tvoří popravy nezletilých osob. V tomto bodě byla zaznamenána velká změna na začátku března roku 2005, kdy americký Nejvyšší federální soud pro mladistvé pachatele nejvyšší trest zrušil s odvoláním na 8. dodatek ústavy, který zapovídá „krutý a neobvyklý trest“. Tímto verdiktem bylo zrušeno asi 70 trestů smrti nad nezletilými. Již dříve, v roce 1988, byl tento trest zakázán pro osoby mladší 16 let a v roce 2002 pro osoby duševně nemocné.¹²³ Mladiství jsou dále popravováni v Íránu, Pákistánu, Číně, Saudské Arábii a několika dalších státech. Během roku 2004 byli v Íránu popraveni 3 nezletilí za vraždy. Zde bylo podle zpráv IA od roku 1990 popraveno nejméně 10 dětských pachatelů, přestože Írán schválil Mezinárodní dohodu o občanských a politických právech, v jejíž 6. článku se tento trest nesmí udělovat osobám mladším 18 let.¹²⁴

Na 10. října připadá Mezinárodní den boje proti trestu smrti. U příležitosti tohoto dne vyzvala AI v roce 2005 Čínu, aby upustila od používání tohoto trestu, což by bylo podle AI jedinou nadějí pro nespravedlivě odsouzené v Číně. Vždy 30.

¹²² Viz: <http://www.outlawslegal.com/refer/lethal/lethal.htm>, vl. překlad.

¹²³ Viz: deník Metro, 2.března 2005, čl. Spojené státy zrušily trest pro nezletilé.

¹²⁴ Viz: týdeník Nový Prostor, 10.1.2005 číslo 214, čl. Šestnáctiletému Íránci hrozí poprava.

listopadu pořádá komunita Sant'Egidio tzv. „Města pro život – města proti trestu smrti“.¹²⁵

7. 2. Organizace bojující proti trestu smrti

Nejnámější organizací, která působí na poli ochrany lidských práv a svobod je již zmiňovaná Amnesty International. Tato organizace má v současné době příznivce ve více než 150 státech světa a celkem 1,8 milionů členů, sponzorů a přispěvatelů. Je nezávislá na jakékoli vládě, náboženství nebo ekonomickém zájmu. Jejím cílem je boj proti nedodržování lidských práv a svobod stanovených v Mezinárodní deklaraci lidských práv a svobod. Nejdůležitějším orgánem AI je Mezinárodní rada, která je tvořena zástupci všech národních sekcí. Tito zástupci volí Mezinárodní výkonný výbor dobrovolníků, který realizuje jejich rozhodnutí a volí generálního tajemníka, který je hlavou Mezinárodního sekretariátu, což je odborný úřad. V současné době je na tomto postu žena, AI Irene Khan. Financování AI je závislé na národních sekcích, pro svoji činnost nepřijímá peníze od žádné vlády.¹²⁶

AI má své počátky již v roce 1961, kdy napsal britský právník Peter Benenson do britského deníku Observer článek o sedmiletém trestu pro dva portugalské studenty, kteří si připili na „svobodu“. Peter Benenson tím upozornil na množství tzv. „vězňů svědomí“, tedy politických vězňů. Tyto noviny zahájily 28. května 1961 kampaň „Výzva k amnestii 1961“. K této výzvě se připojily tisíce lidí celého světa a do šesti měsíců přerostla v mezinárodní hnutí, které se začalo aktivně podílet na boji proti politicky motivovaným rozsudkům. Hnutí se rychle rozrostlo a rozšířilo svůj zájem i na další oblasti porušování lidských práv a svobod. Peter Benenson zemřel 25. 2. 2005.

Dnešní zájmy AI se zaměřují na osvobození vězňů svědomí, zajištění okamžitého a spravedlivého procesu pro politické vězně, zrušení trestu smrti, mučení a dalšího krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, konec mimosoudních poprav a „zmizení“ a boj proti beztrestnosti těch, kteří se podílí na porušování lidských práv. Poslední dobou se zaměřuje také na porušování práv

¹²⁵ Viz: Katolický týdeník číslo 43/18, 24. října 2005, čl. Trest smrti: v roce 2004 bylo popraveno 3797 osob.

¹²⁶ Viz. <http://www.amnesty.cz/info.php?>

nevládními organizacemi a ohrožení civilistů ve vojenských konfliktech. V roce 1977 dostala AI Nobelovu cenu za mír a o rok později ocenění od OSN za boj za lidská práva.

Práce AI je založena na dobrovolnících všech profesí, kteří svým členstvím podporují domácí organizace také finančně. Tito dobrovolníci jsou v případě akutního porušování práv zmobilizováni a posílají své apely dopisy, faxy, e-maily nebo jinak zveřejňují své znepokojení nad situací. Rychle tak vznikne celosvětová kampaň na podporu práv jedinců. Vedle toho vysílá AI své odborníky do problematických států, kontaktuje oběti a místní aktivisty a apeluje u státních činitelů. Sleduje soudní procesy a pátrá po informacích ve sdělovacích prostředcích. Všechny informace ověřuje a za své případné omyly se veřejně omlouvá. Další oblastí práce je zveřejňování zpráv, a osvěta mezi obyvateli států. Zaměřuje se na seznámení veřejnosti se svojí činností např. reklamními spoty, plakáty apod. Pořádá také výcvikové programy pro učitele a výchovné programy pro žáky. Významnou činností AI je vyvíjení tlaku na vlády, aby ratifikovaly listiny a mezinárodní smlouvy o porušování lidských práv.¹²⁷

Hlavní sídlo pobočky v České Republice je Palackého 9, Praha 1, e-mail: amnesty@amnesty.cz, tel.: 224 946 933. Ředitelem je Zdeněk Rudolský.

Vedle AI bojují proti trestu smrti i další nevládní organizace. Jednou z nich je komunita Sant'Egidio, která vznikla v roce 1968 pod vlivem 2. Vatikánského koncilu v Římě. V současné době má toto hnutí laiků kolem 50 000 členů ve více než 70 zemích. Centrem je Řím, komunita při kostele Sant'Egidio. Náplní hnutí jsou modlitby, ekumenický dialog a také charitativní práce. Sant'Egidio se věnuje chudým, bezdomovcům, bojuje také proti násilí a od roku 2002 také pořádá 30. listopadu program „Města pro život – města proti trestu smrti“, ke kterému se připojují stále nová města. Tato organizace také zprostředkovává možnost dopisovat si s lidmi odsouzenými k trestu smrti.¹²⁸

¹²⁷ Viz. <http://www.amnesty.cz/info.php?>.

¹²⁸ Viz. <http://www.santegidio.org>, Katolický týdeník, č. 43/18, 24. října 2005, čl. Trest smrti: v roce 2004 bylo popraveno 3797 osob.

7.3. Trest smrti na našem území po roce 1945

Trest smrti byl na našem území vykonáván do roku 1990, kdy byl 2. května zakázán Zákonem, kterým se mění a doplňuje trestní zákon, č. 175/1990 Sb. V tomto zákoně se definuje výjimečný trest jako odnětí svobody od 15 až do 25 let nebo trest doživotí.¹²⁹ S trestem smrti se tedy od této chvíle v českém trestním soudnictví nesmí počítat. Tento zákon také upravuje tresty pro ty, kteří již byli odsouzeni k trestu smrti a na popravu čekali. Těm byl trest změněn na doživotí.¹³⁰

Po roce 1945 byl trest uplatňován v různých případech. Do roku 1949 bylo nejvíce popravených na základě tzv. retribučních dekretů, které se vztahovaly na trestný čin kolaborantství s nacismem. Během 50. let byla popravena řada politických vězňů za trestné činy velezrady a vyzvědačství. V 60. letech se již stabilizoval počet poprav a popravení byli převážně odsouzeni za vraždu. Celkem bylo na našem území od roku 1945 popraveno 1176 osob. Poslední poprava se odehrála 2. února 1989 v ranních hodinách. Popravený byl 36letý Vladimír Lulek, který byl odsouzen za čtyřnásobnou vraždu členů své rodiny.¹³¹ Přehled počtu vykonaných poprav na našem území od roku 1945 naleznete v příloze 1. Čísla zahrnují také popravy uskutečněné na území Slovenska.

V současném trestním zákonu zůstává definice výjimečného trestu stejná, jako ve výše uvedeném zákonu č. 175/1990 Sb. 16. prosince 1992 byla součástí ústavního pořádku vyhlášena Listina základních práv a svobod č. 2/1993 Sb. a v platnost vstoupila od 1. ledna 1993. V hlavě druhé, oddílu prvním nazvaném Základní lidská práva a svobody, se v čl. 6 (2) píše: „*Trest smrti se nepřipouští.*“¹³² Nyní je tedy trest smrti zakázán ústavou České republiky. Kromě toho je Česká republika vázána řadou mezinárodních smluv, které tento trest odmítají nebo omezují. Základní listinou je Všeobecná deklarace lidských práv, kde se trest smrti výslovně nezakazuje, ale opírají se o ni zastánci zrušení tohoto trestu. V čl. 5 stojí napsáno: „*Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.*“¹³³ Otázkou zůstává, jestli lze trest smrti

¹²⁹ Viz. §29 zákona č. 175/1990 Sb.

¹³⁰ Viz. Oddíl pátý: Společná ustanovení čl. II. „2. *Uložený trest smrti se mění na trest odnětí svobody na doživotí.*“

¹³¹ Viz. http://www.spsmvbr.cz/cesky/os_stranky/jedlicka/vyroci/unor/unor.htm.

¹³² Viz. LZPS z. č. 2/1993 Sb., hlava II, oddíl 1. čl. 6 (2).

¹³³ Viz. VDLP čl. 5.

s dnešním způsobem popravování považovat ve všech případech za krutý, nelidský a ponižující trest. V roce 2004 ratifikovala ČR dvě mezinárodní smlouvy, týkající se zrušení trestu smrti. Jedná se o Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech a Protokol číslo 13 k Evropské úmluvě o lidských právech. Druhý opční Protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech byl podepsán Valným shromážděním OSN v New Yorku 15. prosince 1989 a v České republice 21. května 2004. Tento protokol umožňuje trest smrti pouze ve válečném stavu za nejtěžší zločiny a to jen pro státy, které o to požádaly v době ratifikace nebo podepsání. V současné době protokol ratifikovalo 54 zemí a dalších osm podepsalo.¹³⁴ V prvním článku tohoto dokumentu se píše: „1. Žádná osoba podléhající jurisdikci smluvního státu tohoto Protokolu nesmí být popravena. 2. Každý smluvní stát přijme nezbytná opatření ke zrušení trestu smrti v rámci své jurisdikce.“¹³⁵ Úplně znění tohoto protokolu se nachází v příloze č. 2.

Protokol číslo 13 k Evropské úmluvě o lidských právech byl podepsán ve Vilniusu 3. května 2002 Radou Evropy. Česká republika jej ratifikovala 1. července 2004. Tento protokol se týká zrušení trestu smrti ve všech případech, tedy i ve válečném stavu.¹³⁶ V 1. článku stojí: „Trest smrti se zrušuje. Nikdo nesmí být odsouzen k takovému trestu ani popraven.“¹³⁷ Vedle těchto dvou protokolů Česká republika již dříve podepsala také Protokol o zrušení trestu smrti k Americké úmluvě o lidských právech a Protokol číslo 6 k Evropské úmluvě o lidských právech, který umožňuje trest smrti během války.

Přestože je téměř nemožné, aby byl v České republice zaveden trest smrti, protože je vázána mnohými mezinárodními smlouvami, vyslovuje se podle agentury CVVM v současné době pro zavedení trestu 57 procent dotázaných. Proti zavedení je 30 procent obyvatelstva a zbytek není rozhodnut. Tento výzkum byl zveřejněn 21. listopadu 2005. V porovnání s výsledky z minulých let ale počet zastánců trestu smrti klesá.¹³⁸

¹³⁴ Viz. <http://www.amnesty.cz/main.php?sec=3&art=110&from=70>.

¹³⁵ Viz. Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, čl. 1.

¹³⁶ Viz. <http://www.amnesty.cz/main.php?sec=3&art=110&from=70>.

¹³⁷ Viz. Protokol číslo 13 k Evropské úmluvě o lidských právech, čl. 1.

¹³⁸ Viz. <http://www.novinky.cz/domaci/70265-obnovit-trest-smrti-by-chtelo-temer-60-procent-lidi.html>, Jan Červenka, agentura CVVM.

8. Metodika práce s dospívající mládeží

Pro úspěšné vedení diskuse o trestu smrti s křesťanskou mládeží je nutné vzít v úvahu jejich specifické potřeby a řídit se katechetickými metodami. Právě těmto teoretickým, ale důležitým podkladům bude věnována tato kapitola.

8.1. Specifika období dospívání

Období ve vývoji lidské osobnosti, kterým se budu více zabývat, je nazýváno adolescence. Adolescence trvá přibližně od 15 roku věku do 20 roku.¹³⁹

V období dospívání se z dítěte stává mladý dospělý. Dozrává nejen tělesně, ale hlavně psychicky, do popředí se dostávají city. Je to období, kdy se dítě identifikuje se svojí rolí, učí se sociálním dovednostem ve skupině vrstevníků i dospělých a hledá svůj vlastní názor na svět a život v něm. Dospělý mu může být vzorem, musí mu ale dát prostor a svobodu, samostatně si vybrat, kterou cestu pro svůj život zvolí.

Významnou úlohu v době dospívání hraje sebevědomí. Je příznačné, že v této době se mladí lidé porovnávají se svými vrstevníky a hledají své přednosti a nedostatky. První úspěch je vede k domněnce, že všechno dovedou a nic je nezastaví, neúspěch zase k podceňování a úzkosti z toho, že nic nedovedou. Roli hraje také tělesný vzhled a oblečení. Toto období je typické nestálostí, přecitlivělostí na vlastní kritiku a úzkostí z neúspěchu.¹⁴⁰

Smrt je pro dospívající stále příliš vzdálená, než aby upoutala jejich pozornost. Když se ale dospívající setká se smrtí ve svém okolí, může vyvolat obranné reakce. Mladý člověk se pak zlobí na svět, v němž umírají nevinní lidé, nebo naopak smrt vyzývají k souboji. Většina adolescentů se ale svojí smrtelností příliš nezabývá.¹⁴¹

Před dospívajícími stojí úkoly, které musí zvládnout, aby mohli překročit do další fáze vývoje, rané dospělosti. Jsou jimi přijetí vlastního těla a jeho ovládnutí, získání mužské nebo ženské sociální role, emocionální nezávislost na rodičích a ostatních dospělých, příprava na povolání a na rodinný život, získání sociální

¹³⁹ Viz. Vágnerová, Marie: Vývojová psychologie, str. 253.

¹⁴⁰ Viz. Šišková, Tatjana: Výchova k toleranci a proti rasismu, str. 124-127.

¹⁴¹ Viz. West, G. Kenneth: Dobrodružství psychického vývoje, str. 119-120.

odpovědnosti a etického systému hodnot a vývoj světového názoru.¹⁴² Důležitým úkolem je tedy nalezení vlastní identity, v oblasti společenské i náboženské.

Pro náboženskou výchovu má největší význam v tomto období úkol získání etického systému hodnot a vývoj světového názoru. Dospívající opouští své dětské vnímání Boha a víry, které se opíralo o autoritu dospělých, a hledá nové odpovědi na staré otázky. Mladým lidem vyvstávají také nové otázky, které je v dětství ani nenapadly, což souvisí s rozvojem rozumu a svědomí. Do této oblasti spadají etické otázky a vlastní řešení morálních problémů. Mladý křesťan se učí nést odpovědnost za svůj vlastní život, své jednání a i za svoji víru.¹⁴³

S vývojem osobnosti souvisí také vývoj morálního hodnocení. Dospívající se většinou už neřídí ve svém jednání podle trestů a odměn. Normy akceptují jako důležitou podmínku soužití ve společnosti, ale sami je zkoumají podle jejich obsahu a vybírají si normy a hodnoty, které chtějí respektovat. Jimi zvolené normy pak prosazují nekompromisně. Proto se mladí nechají snadno strhnout radikálními názorovými proudy. Tento stupeň morálky, tzv. postkonvenční morálka, se ale nenaplnuje ve všech oblastech života. V mnoha oblastech zůstávají již zafixované způsoby chování z dětství. Rozdíl je také mezi proklamovanými hodnotami a skutečně žitými. Toto platí pro hodnoty pozitivní i negativní. Pro mladého člověka je v této oblasti důležitá zkušenost s jeho rodinou. Je-li jeho zkušenost pozitivní, zaujímá i on pozitivní hodnoty, naopak nezná-li přijetí a lásku z rodiny, nepřijme nejspíše ani hodnoty přijetí a lásku preferující.¹⁴⁴

S těmito rysy dospívání je nutné počítat i při práci s mládeží. Důležité je nepředkládat autoritativně hotové názory, nemoralizovat a nezakazovat, ale vést k diskusi a vysvětlování stanoviska. Při programech je také vhodné pracovat s prožitky a emocionalitou mladých. Situace, které prožili sami na sobě, mají pro mladé velký význam. Myslím, že zásadní chybou při programu o trestu smrti by bylo počítat s tím, že vysvětlím, jak se má věřit a jak ne. Nutné je vést účastníky skupiny k samostatnému přemýšlení o problematice a k samostatnému závěru. Podmínkou je tolerance k jinému názoru a pro každého prostor se vyjádřit.

¹⁴² Viz. Nováková, Consilie: Katechetika, str. 34.

¹⁴³ Srov. Nováková, Consilie: Katechetika, str. 34-35.

¹⁴⁴ Viz. Vágnerová, Marie: Vývojová psychologie, str. 274-278.

8.2. Metody práce se skupinou

Každý, kdo chce pracovat se skupinou s cílem předat nějaké poznatky, se musí nejprve pečlivě věnovat přípravě. Ne každý odborník na dané téma je tím nejvhodnějším, kdo by téma dovedl předat posluchačům. Nezávisí tedy jen na kvalitních znalostech mluvčího o problematice, ale také na způsobu, jakým informace předává a jak dovede využít potenciál skupiny a jak nakládá s aktivitou a pasivitou posluchačů. Teorii přípravy je věnována tato kapitola.

První, co musí udělat každý při přípravě svého programu, je zodpovědět si tři základní otázky: CO budu předávat? KOMU budu předávat? JAK budu předávat?¹⁴⁵ Na otázky CO a KOMU jsem již odpověděla výše. Na otázku JAK odpovím nyní.

Metodou rozumím vědomě zvolený způsob práce. Abych ale mohla vědomě zvolit způsob práce, musím mít z čeho vybírat. Nestačí ovládat jen jeden typ a používat jej na jakékoli téma a komukoli. Každá metoda má své přednosti i nedostatky a proto je dobré metody střídat a obměňovat podle cíle.

Consilie Nováková ve své Katechetice dělí metody na slovní, názorné a praktické. Slovní metody posluchačům předávají základní informace. Slovní metody se dále dělí na metody monologické, kam patří přednáška, výklad, vysvětlování, vyprávění a instruktáž, na metody dialogické, kam náleží rozhovor a diskuse (symposium, debata, interview a panelová diskuse). Do slovních metod patří také metody písemné, jako např. poznámky, diktáty apod., a práce s knihou. Úspěch těchto metod je závislý na schopnosti mluvčího dobře se vyjádřit, formulovat myšlenku a na schopnosti posluchačů vnímat a pochopit smysl řečeného.

Názorné metody pracují s vizualizací. Sem patří metody pozorování a demonstrace. V těchto metodách mají své místo názorné pomůcky, jako například předměty, filmy, fotografie a nahrávky, ale i exkurze a scénky.

Metody praktické činnosti souvisí s vytvářením dovedností na základě cvičení.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Viz. Grom, Bernard, Friemel, Georg: Katechetické metody, str. 3.

¹⁴⁶ Viz. Nováková, Consilie, Katechetika, str. 62-63., poznámky z přednášek pedagogiky, Jabok, 1. ročník, kap. Metody vyučování.

Blíže se budu věnovat metodě rozhovoru, kterou považuji za jednu ze základních metod. Rozhovor má mnoho podob a také mnoho předpokladů, aby proběhl správně.

Hlavní metodou v této skupině, které se budu věnovat, je diskuse. Diskuse je řízený rozhovor, kdy jde o nalezení odpovědi na určitý problém. Úspěch diskuse je závislý na připravenosti vedoucího a na aktivitě účastníků. Diskuse má různé modifikace, může mít formu symposia, debaty, interview a panelové diskuse.¹⁴⁷

K oživení programu mohou přispět také krátkodobé metody rozhovoru. Na těchto metodách ale nelze vystavět celý program, protože preferují pouze jednotlivé aspekty rozhovoru. Patří sem brainstorming,¹⁴⁸ referát, rozhovor s odborníkem¹⁴⁹ nebo úl.¹⁵⁰

Pro vedení diskuse platí důležitá pravidla, která se týkají nejen vedoucího, ale i účastníků. Tato metoda je dobrým pomocníkem, ale špatným pánem.¹⁵¹ Z úhlu tohoto nebezpečí se nyní budu věnovat pravidlům vedení diskuse.

První důležitou podmínkou, aby diskuse vůbec mohla začít, je atmosféra přátelství a důvěry. Proto je dobré nezačínat diskusí hned na začátku setkání, ale věnovat krátký čas uvolnění a sblížení účastníků. Pro atmosféru důvěry je také důležitý závazek pro všechny účastníky, že to, co proběhne ve skupině, zůstane uvnitř.

Osvědčila se mi také praxe nezačínat při řešení hlavního tématu hned diskusí, ale opět věnovat dostatek času tomu, aby si účastníci problém nejprve „osahali“ při nějaké hře nebo jiné samostatné činnosti.¹⁵²

Během diskuse pak platí pro účastníky pravidla, která musí dodržovat, aby byl průběh plynulý.

Prvním je, že každý má právo říct svůj názor a naopak, že nikdo nesmí být k výpovědi nucen, má právo se nevyjádřit.

¹⁴⁷ Viz poznámky z přednášek pedagogiky, Jabok, 1. ročník., kap. Metody vyučování.

¹⁴⁸ Při brainstormingu, tzv. bouře mozku, účastníci spontánně chrlí nápady a vedoucí je zachycuje na papír.

¹⁴⁹ Consilie Nováková tento typ zařazuje mezi krátké pomocné metody, já si ale myslím, že je to plnohodnotná metoda, která dovede, pro určitá témata, kvalitně vyplnit většinu času setkání.

¹⁵⁰ Úlem nazývá Consilie Nováková rozhovor v malých souběžných skupinách.

¹⁵¹ Snadno se může stát, že se diskuse zvrhne v překřikování a vzájemné útočení a místo plodného rozhovoru vznikne chaos. Při své praxi jsem se s tím několikrát setkala a vždy bylo těžké vrátit diskusi před začátek roztržek. Diskuse je poznamenána větší nedůvěrou a neklidem.

¹⁵² Tato příprava účastníků se odrazí v plynulosti diskuse a v jasnějších názorech. Zveřejnění výsledků práce skupinek nebo jednotlivců z úvodní aktivity také poslouží jako odrazový můstek pro rozhovor.

Za druhé, nikdo se nesmí druhému posmívat za jeho názor, musí být tolerantní.¹⁵³

Třetím pravidlem je to, že si účastníci neskáčou do řeči, nepřekřikují se a celá diskuse probíhá v klidu.

Čtvrté pravidlo se týká správné formulace výpovědí. Každý účastník by měl mluvit sám za sebe, své výpovědi uvozovat „Já si myslím“ a ne formulí „Zdá se, člověk by řekl“ apod. Chce-li se účastník vyjádřit k názoru někoho jiného, nemluví o dotyčném ve 3. osobě, ale svoji poznámku směřuje přímo jemu. Nutná je také stručnost a výstižnost.

Páté pravidlo je určeno posluchačům. Je důležité, aby pozorně poslouchali toho, kdo mluví a nesoustředili se ještě na své vlastní výpovědi, a aby chybně neinterpretovali výpovědi jiných.

Pro vedoucího diskuse platí také další pravidla. Vedoucí má za úkol hlídat, aby se neutíkalo od tématu a aby se dodržovala pravidla pro diskusi. Na závěr by měl diskusi zhodnotit a shrnout. Zároveň by on sám neměl mít během diskuse hlavní slovo při řešení tématu.

Otázky, které by si měl vedoucí při hodnocení diskuse položit, by se měly týkat jak stránky tématické, tak i formální. To znamená: „Jak diskuse přispěla k objasnění tématu?“ a „Jak se povedlo vést diskusi podle všech pravidel?“¹⁵⁴

Na závěr je také nutné zajistit, aby nikdo neodcházel s pocitem, že něco zůstalo otevřeno. Proto je dobré, aby vedoucí nabídl účastníkům, že chtějí-li v rozhovoru pokračovat, rád se jim bude věnovat osobně.

9. Příprava na program o trestu smrti

Tato kapitola je pojata jako propojení teorie a praxe. Jedná se tedy o aplikaci výše uvedených informací na konkrétní skupinu a konkrétní téma, zpracované konkrétním způsobem. Připravit program, který by byl přínosný a poutavý pro posluchače, není vůbec lehké. Věřím ale, že každý program, který si připravuje křesťan s cílem nechat skrze sebe mluvit Boha, je také Bohem požehnaný. Proto i já

¹⁵³ Pro vedoucího je důležité, aby uměl pracovat s různými názory a našel nějaká pozitiva i na těchto příspěvcích. Samozřejmě je zde nutné také počítat s názory, které neodpovídají morálním hodnotám a normám společnosti. V těchto případech je potřebné dát najevo svůj nesouhlas, ale zároveň neodsoudit daného účastníka.

¹⁵⁴ Srov. Nováková, Consilie: Katechetika, str. 71.

chci toto téma v první řadě předkládat Bohu a mám naději, že On mě v přípravě i samotné realizaci povede. Proto se chci s chutí pustit do této napínavé, zajímavé a tvořivé práce.

9.1. Pravidla přípravy programu

Přípravě programu je potřeba věnovat mnoho času a energie. Aby byl program zajímavý, musí být autor kreativní a s tématem si „pohrát.“ Při volbě metod je potřeba mít na paměti cíl setkání a složení skupiny.¹⁵⁵

Věk posluchačů ovlivňuje také dobu, po kterou jsou účastníci schopni se soustředit. U dětí je třeba počítat zhruba s deseti minutami v závislosti na věku a vyspělosti, u dospívajících s patnácti až dvaceti minutami. Míra soustředění není rovnoměrně rozložena, ale kolísá a postupně klesá. Prvních patnáct¹⁵⁶ minut jsou posluchači nejsoustředěnější, pak se střídají výpadky pozornosti a opětovné soustředění, křivka soustředění ale převážně klesá. Proto je nutné počítat s tímto faktem v přípravě a umět znovu upoutávat pozornost a měnit činnosti. Důležité je také zaujetí posluchačů pro téma různými prostředky, například krátkou scénkou apod.

Podrobněji se konstrukci programu věnuje Bernard Grom a Franz George Friemel ve svých skriptech Katechetické metody. Tato publikace obsahuje jasnou strukturu programu pro katechezi a mnoho konkrétních metod, jak se dobrat cíle setkání. Já zde představím strukturu a uvedu několik příkladů aktivit s ohledem na věkovou skupinu dospívajících.¹⁵⁷

1. **Odreagování:** Cílem této krátké úvodní části je uvolnit ve skupině napětí a oddělit účastníky od všedních starostí. Na úvod je dobré zařadit krátký rozhovor na téma prožitého dne a nálady, se kterou přišli účastníci na setkání. Lze použít škálu radosti, únavy, starostí apod. V tomto bodě se účastníci mají za úkol postavit do určeného prostoru podle svého subjektivního pocitu. Pocity lze také

¹⁵⁵ Podle vlastní zkušenosti vím, že kvalitní program pro děti do deseti let nemusí být vůbec zajímavý pro děti starší, natož pro mládež, naopak dobrý program pro mládež není vhodný pro mladší generace. Téma zůstává, ale liší se zpracování.

¹⁵⁶ Pro děti je třeba počítat spíše s deseti minutami, u dospívajících můžeme mluvit o něco déle.

¹⁵⁷ K jednotlivým bodům struktury programu uvedu nejen aktivity použité ve skriptech Katechetické metody, i vlastní hry získané zkušeností. Čerpat budu ze své činnosti v křesťanském dětském oddíle, při primární prevenci a účasti na seminářích během studia na Jaboku.

malovat nebo vyjádřit pantomimicky. Poté můžeme zařadit krátkou hru, kde skupina vybijí nahromaděnou energii, například hru Kuličkové ložisko nebo „To je moje židle.“ V obou těchto hrách vždy jeden stojí uprostřed a snaží se obsadit volnou židli. Když to stihne dřív než hráč v kruhu, který měl židli obsadit, jde si sednout a do kruhu odchází hráč, který svoji židli ztratil. Při hře Kuličkové ložisko jsou pravidla jednoduchá. Hráči si musí sednout vždy na židli po své levici, na tlesknutí vedoucího hry se směr otáčí. Hra „To je moje židle“ je složitější, ale také zajímavější. První a druhý hráč v kruhu si sedá na prázdnou židli po své pravici se slovy: „To je moje židle“ a třetí hráč si na ni sednout nesmí, ale zavolá kohokoli ze sedících hráčů a on se na židli posadí. Židle se tak uvolní jinde a hra pokračuje opět u prázdné židle. Při obou hrách je židlí v kruhu stejně jako všech účastníků. Dalším typem krátkých her jsou hry, při kterých účastníci vydávají hlasité projevy. Patří sem např. džungle, kdy si každý vymyslí nějaký zvuk z džungle a ten pak předvádí a stupňuje hlasitost projevu, nebo koňské dostihy, při kterých se účastníci změní na chvíli v koně, tleskají rukama o nohy a předvádí průběh závodu podle vedoucího. Na zklidnění lze zařadit písně, pomalé dýchání atd.¹⁵⁸

2. **Navození atmosféry:** V tomto bodě je cílem opět skupinu soustředit na práci a pomoci připravit ovzduší důvěry a sdílnosti. Při křesťanských setkáních, stejně tak jako při setkáních ve třídách, kde jde o osobní témata, je tento bod velmi důležitý. Tato setkání nejsou jen proto, aby se účastníci něco naučili, ale také aby se sblížili. Do tohoto bodu programu lze zařadit hry, kdy je cílem lépe poznat ostatní členy skupiny. Například aktivita „Představení partnera“ spočívá v tom, že náhodně utvořené dvojice, např. losováním, spolu vedou rozhovor a každý se snaží o svého partnerovi zjistit něco nového. Pak skupině svého partnera představí. Nejde zde ale o kritiku, ale pouze o bližší poznání se. Jiným příkladem může být hra Osobní věc, kdy jsou účastníci vyzváni, aby si na další setkání přinesli svojí nejoblíbenější věc a nikomu ji neukazovali. Při příštím setkání pak jednotlivé věci kolují a účastníci tipují, čím jaká věc je, a vysvětlují, proč tak myslí. Tato hra ale trvá poměrně dlouhou dobu a je vhodná na delší setkání. Další hry, které se mohou použít, jsou např.: Společné dílo, kdy vedoucí namaluje část obrazu na tabuli a každý, kdo má nápad, jak pokračovat, může vstát a jít přimalovat další část, Sousoší, kdy vedoucí určí téma sousoší, které se může i nemusí vztahovat k tématu, a každý, kdo má nějaký

¹⁵⁸ Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 5-6.

nápad, jde a vytvoří část sochy. Do sousoší se postupně musí zapojit celá skupina. Použít se mohou také hry, které podporují důvěru ve skupinu, např.: Ulička důvěry, kdy všichni tvoří uličku a mají natažené ruce před sebou a jeden probíhá a hráči v uličce musí bezpečně před ním zvednout ruce a uvolnit cestu, nebo Kruh, kdy je jeden člen ve prostřed a ostatní stojí kolem něj a hází si s ním, ale nesmí dopustit, aby spadl. Se skupinou se dá také tancovat, malovat, vyrábět nějaké dílo atd. Experimentovat lze se zavázanýma očima, napodobováním nebo s tím, kdo se nechá vést a kdo vede. Zde je velký prostor pro kreativitu vedoucího.¹⁵⁹ Hry ale musí odpovídat věku členů skupiny a délce a prostorovým možnostem setkání.¹⁶⁰

3. **Nalézt vztah k tématu:** V této části programu je důležité představit téma setkání a skupině jej přiblížit. Zvláště pro těžká témata, ke kterým řadím i trest smrti, je potřebné, aby si účastníci na téma zvykli a naladili se na potřebnou vlnu. K tomu také mohou posloužit některé techniky. V tomto bodě uvedu i některé techniky, které autoři Katechetických metod zařadili do předchozí kapitoly, protože si myslím, že v mém pojetí patří spíše sem. Dobrým úvodem k různým tématům je již zmiňovaný brainstorming, kdy se na tabuli napíše téma v jednom nebo dvou slovech a celá skupina má za úkol říkat, co mu tato slova připomínají. Tato metoda dovede obsáhnout velkou šíři problému, pro program je pak nutné téma jasně vymezit. Variantou k této slovní metodě mohou být např. koláže, již zmiňovaná sousoší, scénky apod. Zde jde pouze o práci se základním nadpisem a asociacemi účastníků. Další možností je mít pro skupinu připravenou nějakou „hru“, která se vztahuje přímo k tématu. Takové techniky existují např. k tématům lásky, vztahů, rasismu, závislostem, ale i hodnotám aj. Variantou pro takovéto „hry“ mohou být různé pracovní listy, které si účastníci vyplňují samostatně. Tyto listy poskytují účastníkům programu směr, kterým mají přemýšlet nad tématem. Svými úkoly a otázkami jim zjednodušují proniknout do problematiky. Zde může vedoucí použít práci s fotografiemi, nedokončenými větami, biblickými texty, apod. Při diskusi se lze také o připravené otázky opřít. Prostředek, který je v této části velmi užitečný, jsou malé skupiny, do kterých se účastníci rozdělí po třech až pěti. Každá skupina pak řeší samostatně úkol, který má zadáný. Můžou mít všechny skupiny úkoly stejné nebo se mohou doplňovat, podle cíle, který touto aktivitou sledujeme.

¹⁵⁹ K navození atmosféry lze použít mnoho různých her s různým zaměřením. Další nápady jsou uvedeny v Katechetických metodách na str. 9-29.

¹⁶⁰ Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 6-29.

V těchto skupinách se cítí členové bezpečněji a snáze se k tématu vyjádří. Bezpečnější pro ně je i názor, který je prezentován za skupinu a ne za ně osobně. Jako prostředek pro přiblížení problematiky skupině lze použít také v předchozí kapitole uvedené názorné metody. Dobře poslouží film k tématu, úryvek z knihy, předměty týkající se tématu atd.¹⁶¹

4. **Zvážit výchozí pozici – připravit se na další:** Pro autory skript je tato kapitola podstatná. Cílem náplně v této části je ohlédnout se za dříve získanými postoji účastníků k danému tématu a na těchto postojích vystavět následující program. Ve skriptech je tento bod podrobně rozepsán, já jsem jej připojila k bodu předchozímu, protože si myslím, že mají velice podobný cíl. Při hledání vztahu k tématu vyjádří účastníci svůj názor k problematice ve vypracování úkolů.¹⁶²

5. **Vlastní program:** V tomto bodě jsem vybočila ze struktury programu, jak je vedená v Katechetických metodách. Autoři se věnují jednotlivým způsobům práce, jako je kladení otázek, divadelní hra, využití pomůcek, kreativita, praktická pomoc druhým, tanec a práce s Biblií. Tyto aktivity lze zahrnout pod bod „vlastní program“ a je jen na vedoucím skupiny, jakým způsobem chce účastníky dovést k cíli setkání.

Pro mé téma je nejdůležitější kapitola o kladení otázek. Otázky jsou významnou součástí rozhovorů, protože podněcují k formulaci názorů a vybízí k odpovědi, tedy k aktivitě partnera. Ne každý vedoucí se ale umí správně ptát tak, aby vedl skupinu k samostatnému přemýšlení a vyjádření se. Na aktivitu účastníků má vliv také řada vedlejších faktorů, např. únava, nálada, atmosféra ve skupině, počasí apod. Otázky musí být tedy kladeny tak, aby zaujaly a zároveň byly přiměřené věku a rozumové úrovni členů skupiny. Otázky zjišťují osobní názory, je proto nutné zdůraznit, že neexistují žádné správné odpovědi a že každý může odpovědět jinak. Je pravděpodobné, že na takovéto otázky odpoví každý jinak, protože odpovídá jen za sebe. Otázky také mohou být obecně formulovány, aby dotazovaný mohl skrýt svůj postoj za obecný, nebo mohou problém řešit na bázi vymyšleného příběhu a fiktivních postav. Mohou se také týkat osobních zážitků, které se později další otázkou spojí s tématem. Otázky je také možné doplnit provokujícím heslem, citátem nebo ilustračním příběhem, na kterém může skupina

¹⁶¹ Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 29-33.

¹⁶² Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 33-41.

vysvětlit své postoje. Takto pokládané otázky jsou otevřené a nenabízí předem dané odpovědi. Pro zpracování tématu lze také sestavit dotazník, který pracuje více s otázkami uzavřenými, které nabízejí předem definované odpovědi. Tato technika má tu výhodu, že více vystihne směr, kterým chce vedoucí jít, a je pro účastníky snazší.¹⁶³ Ostatní metody jsou opět popsány v učebnici Katechetické metody.¹⁶⁴

6. **Závěr:** Na závěr programu by měl vedoucí shrnout průběh programu a uzavřít setkání v pozitivním slova smyslu. Myslím, že vhodné je také účastníkům poděkovat za pozornost a za odvahu vyjádřit svůj názor, aby ve skupině nezůstala pro další podobná setkání nechuť spolupracovat. Hodí-li se vzhledem k zbývajícimu času a naladění skupiny, může se setkání uzavřít některou z tzv. „hladivých“ technik, jejichž cílem je formulování výhradně pozitivních vzkazů mezi účastníky. Vedoucí může nechat každého obkreslit svoji ruku, podepsat a nechat kolovat. Každý pak napíše všem nějaký kladný vzkaz. S takovýmto pozitivním zážitkem účastníci odchází domů. Na úplný závěr lze připravit zpětnou vazbu pro vedoucího, kterou účastníci vyplní. Zpětná vazba má pro vedoucí velký význam, protože napomáhá uvědomit si chyby i povedené momenty a slouží jako rádce při přípravě dalších setkání.

9.2. Naše mládež

Skupina, pro kterou program na téma trest smrti připravuji, je mládež ze sboru Církve bratrské v Horních Počernicích, jejíž jsem dlouholetým členem. Do mládeže chodí křesťané od 15 roku věku. Horní hranice není stanovena, nejstaršímu členovi je 28, ale to je výjimka. Počet členů také není ustálený, ale poslední rok se nás schází průměrně patnáct každý pátek od 19:00. Setkání zahajujeme písněmi a krátkým úvodem k modlitbám. Pak následuje program, který si připravuje většinou někdo z týmu vedoucích nebo jiný mládežník. Tento program se většinou týká otázek víry. Etická témata, jako například i mé téma trestu smrti, nebývají častá. Na závěr mládeže si někdy zahrajeme nějakou hru a jdeme domů. Program, který připravuji v této práci je pro naši mládež něco úplně nového.

¹⁶³ Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 42-52.

¹⁶⁴ Srov. Grom, Bernard – Friemel, Franz Georg: Katechetické metody, str. 53-107.

9.3. Struktura programu

Program na téma trest smrti má dvě části a proběhl 31. března a 7. dubna. První setkání je motivační a jeho náplní je promítání filmu Zelená míle, který se zabývá problematikou poprav v USA. Toto setkání má za cíl vzbudit ve skupině zájem o téma a vést k přemýšlení nad problematikou během týdne před samotným programem.

Druhé setkání již je věnováno práci se skupinou a tímto tématem. Jeho struktura je tato:

1. Přivítání, vysvětlení motivů při výběru tématu
2. Odreagování: 2 písně, *škály únavy, nálady*, 2 písně, modlitby (15 min)
3. Motivace: Otázka trestu smrti patří k otázkám, které se často řeší ve společnosti. Vždy znovu, když je společnost konfrontována s nějakým zvlášť těžkým zločinem, je požadováno obnovení trestu smrti. I když je Česká republika vázána mnoha smlouvami a trest smrti nám jako jejím občanům nehrozí, nevyhneme se otázkám na náš názor ze strany spolužáků nebo spolupracovníků. Mohou chtít vědět, jak se k této problematice stavíme jako křesťané, jak to je v Bibli apod. Proto je dobré i nad touto otázkou přemýšlet a utvořit si svůj názor. (5 min)
4. Navození atmosféry: *sousoší* na téma BEZPEČÍ a STRACH – (jsou bezúhonní občané v bezpečí?) (20 min)
5. Vztah k tématu: *Pracovní list* (uveden v příloze) – každý pracuje samostatně, po programu si jej účastníci nechají
Malé skupinky (3-4) osoby, úkoly: Prodiskutovat odpovědi na pracovních listech, na základě listů zkusit vymezit biblické stanovisko k trestu smrti, případně porovnat SZ a NZ, Formulovat stanovisko skupiny k trestu smrti, napsat, v čem se shodují a v čem nikoli, na papírky napsat jednotlivé argumenty pro a proti trestu smrti podle zadání. Každá skupina bude mít za úkol zaměřit se pouze na argumenty pro a nebo proti.
6. Vlastní program: *Úvodní referát*: využívání trestu smrti v současnosti, seznámení se statistikami, mapami, organizacemi, stanovisko katolické církve.

Diskuse na téma trest smrti – představení výsledků práce ve skupinkách. Seznámení se s biblickými texty, které našly skupinky. Vyměnění lístečků s argumenty tak, že každá skupina dostane lístky s opačnými argumenty. Po krátké dohodě ve skupině bude úkolem jednotlivé argumenty okomentovat a vznést námitky. Zjistíme, jestli existují argumenty, které jsou nezpochybnitelné a většina s nimi souhlasí. Pokračuje volná diskuse k tématu.

7. Závěr: Žádný názor není ten správný, Bible se k tématu přímo nevyjadřuje a nelze v ní najít jasné stanovisko. Ke každému argumentu se může najít protiargument. Myslím, že důležité je zůstat v této problematice otevřený pro Boží lásku a spravedlnost. Zpětná vazba.

9.4. Zelená míle

Film *Zelená míle* byl natočen roku 1999 v USA Frankem Darabondem na motivy stejnojmenné novely Stephena Kinga *Zelená míle* a byl nominován na čtyři Oscary. Hlavní roli dozorce Bloku E, oddělení pro odsouzené k smrti, Paula Edgecomba hraje Tom Hanks. Film trvá 181 minut.

60 let starý příběh vypráví v té době již 108letý Paul Edgecomb své přítelkyni v domově s pečovatelskou službou. Tenkrát se psal rok 1935 a na Blok E přivezli nového vězně, obrovského černochoha Johna Coffeyho, který byl odsouzen za vraždu dvou děvčátek. Paul tehdy trpěl zánětem močovodu a obrovský John mu velmi pomohl. John byl jedním z Božích zázraků, měl v sobě sílu uzdravovat a byl velmi citlivý na zlo a utrpení lidí. *Zelená míle*, jak se říkalo chodbě, která vedla k elektrickému křeslu, byla plná lidského neštěstí a nezměnitelné minulosti. Film vypráví příběh plný lidské zloby a nenávisti, ale i přátelství a lítosti. Poutavě líčí osudy těch, které společnost zavrhla a kterým zbývá ta poslední cesta, cesta zelenou mílí. Před diváka staví nejen problematiku trestu smrti, ale také tematiku existence zázraků a nadpřirozených úkazů. A konečně, je to velký příběh života a smrti. Je prokletím smrt nebo život? To je tou úplně poslední otázkou, která z filmu vyvstává. S touto otázkou nechá film diváka na pochybách a končí.

Tento film jsem si do svého programu vybrala, protože se věnuje problematice trestu smrti, ale nepřináší jen jeden pohled na toto téma. Nebyl točen,

aby trest smrti propagoval nebo naopak vyvracel, ale aby přinesl poutavý příběh z tohoto prostředí. Divák si tak sám musí najít odpovědi na otázky, které film přináší. Proto si myslím, že je to vhodná pomůcka, která nutí přemýšlet a nedává jasná stanoviska. Trochu jej ale komplikuje téma zázraků.

10. Vyhodnocení programu o trestu smrti

V této kapitole se pokusím zhodnotit proběhlý program na téma trest smrti. K objektivnějšímu hodnocení jsem si nechala většinu programu nahrávat na videokameru a na závěr programu jsem účastníkům rozdala zpětné vazby, kde měli hodnotit celý program. Formulář pro zpětnou vazbu a jeden vyplněný exemplář je v přílohách.

10.1. Průběh programu

V této kapitole vypustím hodnocení a pouze popíši, jak program probíhal.

Program proběhl podle plánu ve dvou částech. První část, promítání filmu Zelená míle, se konal 31. března 2006 a bylo na něm přítomno 20 mládežníků. Film až do konce vidělo 16 lidí, protože film byl poměrně dlouhý. Podle plánu měl film začínat v 19:00, ale vzhledem k technickým problémům začalo promítání až v 19:30.

Film byl hodnocen různě. Většina se shodla na tom, že se jedná o velmi dobře natočený a herecky kvalitně obsazený film. Téma trestu smrti v něm bylo také dobře zpracováno a pro diskusi bylo přínosem film vidět. Zároveň se ale část vnímavých mládežníků, převážně starších, nechala odvést od tématu trestu smrti problematikou výskytu zázraků ve filmu. Tito vnímavější mládežníci poukazovali na neshodu s křesťanským pojetím daru uzdravovat. Proto jsme této problematice věnovali také několik minut během diskuse, kdy bylo řečeno, že takto se to stát nemohlo a že se nejednalo o člověka, který měl dar uzdravovat. Zároveň jsem ale také upozornila, že se jedná o film, jehož cílem není zpracovávat zázraky v křesťanském pojetí a není to ani důležité pro program o trestu smrti.

Samotný program o trestu smrti byl o týden později, 7. dubna 2006. Začátek byl opět v 19:00 a programu se zúčastnilo 25 lidí ve věku 14 až 28, což je na naši mládež nezvykle mnoho.

Průběh programu jsem více méně držela podle plánu, který je uveden výše. Na začátek jsme zpívali několik písní a dělali jsme škály únavy a nálady. První škála únavy donutila většinu mládežníků vstát a tím se trochu probrat. Druhá škála, která byla vyjádřena pomocí polohy ruky vsedě, zklidnila skupinu. Zadání bylo projít si dnešní den, co se jim líbilo a nelíbilo, a podle toho, jak jsou s ním spokojeni zvednout ruku do přiměřené výšky.

Druhá část se velmi povedla. Sousoší na téma strach a bezpečí byla pěkná a účastníci programu se v prvním sousoší zapojili bez výjimky a při druhém téměř všichni. Na technice bylo vidět, že skupinu baví a zároveň vede k aktivitě. Hru jsem ukončila otázkou, jestli občané státu, ve kterém jsou uzákoněny popravky, mají cítit strach nebo bezpečí. Po této otázce začali někteří účastníci hned odpovídat. Tuto diskusi jsem ale ukončila dřív, než bylo nutné.

Ve třetím bloku jsem účastníkům rozdala pracovní listy, bohužel jsem měla jen 20 kopií, a proto musely partnerské páry úkoly plnit společně. Tato část trvala asi 10 minut.

Po vyplnění listů jsem mládež rozdělila na šest skupin po čtyřech, dvě zůstaly nakonec po třech. Práce ve skupině trvala kolem 20 minut, možná déle a i tak jsem musela jejich práci ukončit dříve, než byly hotovy.

Další program probíhal již ve velké skupině. Několik minut jsme věnovali problematice zázraků ve filmu Zelená míle. Pak jsem si vzala slovo a měla jsem krátký referát o trestu smrti v současnosti a o stanovisku katolické církve k problematice. Jako obrazový materiál mi posloužily tabulka a mapy uvedené výše.

Již poměrně pozdě začala samotná diskuse. Zde se hlavního slova ujali hlavně starší členové mládeže. Držet se výsledků skupin příliš nešlo. Prvním bodem diskuse byl verš Ř 13, 4. Díky tomuto verši se diskuse zastavila na tématu, zda má křesťan právo bojovat proti nespravedlivým režimům. Vzhledem k tomu, že je to otázka na dlouhé povídání a je mimo téma, ukončila se diskuse a přešli jsme k dalším skupinám.

Dalším tématem, u kterého jsme zůstali delší dobu, byly oba případy popravených z pracovního listu. Zde jsme řešili otázku odpuštění, nevinny a

nebezpečnosti pro společnost. Přečetli jsme si oproti plánu argumenty skupinek společně a diskutovali jsme o nich. I tuto diskusi jsem musela ukončit dříve, protože již bylo pozdě a na většině účastníků byla patrná únava.

Závěrem jsem řekla své stanovisko a upozornila jsem na to, že je důležité nad etickými tématy přemýšlet. Odpovědi se ale vždy budou lišit a nelze se dobrat k platným jasným pravdám.

Na konci programu jsem rozdala zpětné vazby všem, kteří zůstali do konce. Program skončil ve 21:45, celkem tedy trval necelé tři hodiny.

10.2. Osobní hodnocení programu

Toto hodnocení je mým subjektivním dojmem z programu. Velkou část programu jsem si nechala nahrát na kameru. Záznam mi posloužil k připomenutí průběhu programu a hodnocení programu s delším časovým odstupem. V programu se mi některé věci povedly a na jiných místech jsem se dopustila chyb. Svůj pohled na program vypíši v této kapitole.

Velkým problémem, který program ovlivnil, byl čas, kdy se konal. V pátek večer se většina lidí potýká s únavou za celý týden. Z původních 25 účastníků zůstalo až do konce 15 a jen 8 z nich bylo až do konce aktivní, což vážně narušilo průběh programu. Dalším problémem byl již zmiňovaný věkový rozdíl účastníků skupiny. Myslím, že tento program mohl dát nejvíce lidem ve věku od 16 do 22. Ti nejstarší už se zamýšleli nad jinými otázkami a názor měli hotový a naopak ti nejmladší o tématu nikdy předtím nepřemýšleli. Na druhou stranu nevím, jak se problémů s tím spojených vyvarovat.

První část programu, promítání filmu hodnotím pozitivně. Myslím, že film pro zvláště mladší část naší mládeže velmi přiblížil problematiku trestu smrti. Spojení programu na jakékoli téma a zajímavého filmu, které téma rozvíjí, je užitečné. Program je poutavě uveden a nastolí nové otázky i pohledy na danou problematiku.

Nyní rozeberu jednotlivé části programu. Úvod i škály únavy a nálady proběhly dobře. Při druhé škále, kdy se měli účastníci ztišit a přemýšlet nad svým dnem, se mi nepodařilo eliminovat vykřikující jedince, kteří narušovali techniku svými komentáři.

Sousoší se také povedla a osobně je považuji za jeden z nejvydařenějších momentů programu. Skupina byla rozdělena na dvě poloviny, bohužel byla sousoší limitována malým prostorem. Zpětně si také uvědomuji, že jsem mohla nechat více prostoru pro diskusi o bezpečí a strachu ve státech provádějících trest smrti.

Pracovní listy jsem měla vytvořit trochu jednodušší a možná zřetelněji formulovat otázky. Jako podnět pro diskusi ale splnily má očekávání.

Jako nejpovedenější část programu hodnotím práci ve skupinách. Všechny skupiny fungovaly a držely se probíraného tématu. Myslím, že tento bod mohl nabídnout mnoho podnětů i těm, které toto téma tolik nezajímá, protože v malých skupinách se dostane ke slovu každý.

Referát považuji také za vydařený. Ten byl pro mě asi nejjednodušší, protože jsem věděla na co se připravit a o čem mluvit. Zároveň jsem předávala fakta, o kterých nebylo třeba polemizovat.

Naopak nejtěžší částí programu byla samotná diskuse. Skupina již byla narušena odchody některých účastníků a pozdní hodinou. Špatně se mi dařilo vést diskusi tak, aby se dostal každý ke slovu. Paradoxně jsem měla největší problém s těmi nejstaršími, kteří se chopili slova a vedli diskusi na své úrovni. Myslím, že se mladší účastníci nudili a diskuse na ně byly dost dlouhé. Ve skupině byl proto poměrně ruch a špatně jsem se soustředila na diskusi. Jednou jsem se také nechala strhnout k vybočení od tématu, jako nejhůře zvládnuté hodnotím již zmiňované téma Ř 13, 4. Zde jsem špatně argumentovala a řeč tak zavedla jinam. Problém pak byl téma vrátit, s čímž mi pomohl jiný účastník. Situace se ale postupně zlepšovala, našla jsem si opět své postavení vedoucího skupiny a druhou polovinu diskuse jsem už měla více pod kontrolou. Nepovedlo se mi ale podpořit k diskusi mladší účastníky. Celkově hodnotím vedení diskuse jako špatně zvládnuté.

Problémy jsem neměla s formulováním svého stanoviska a celkovým zakončením programu.

Myslím, že bylo řečeno všechno důležité a mnoho zajímavých věcí bylo otevřeno k dalšímu přemýšlení. Za úspěch považuji jak hojnou účast mládežníků, i těch, kteří běžně do mládeže nechodí, tak také otevřenou atmosféru a aktivní práci většiny účastníků.

S odstupem jsem ráda, že tento program proběhl, i když bych některé věci už udělala jinak. Věřím, že byl pro mládež přínosem alespoň novými informacemi a

některým pomohl k ujasnění názoru na trest smrti. Mně poskytl příležitost vyzkoušet si to, co jsem se naučila v některých seminářích, a přinesl mi mnoho cenných zkušeností se skupinovou dynamikou. Také jsem si odnesla nové podněty k přemýšlení a upravila jsem si znovu svůj pohled na trest smrti.

10.3. Hodnocení programu účastníky

Můj subjektivní dojem je jiný, než názory účastníků programu. Tato kapitola přinese objektivnější pohled. Podařilo se mi sehnat bohužel jen čtrnáct zpětných vazeb od účastníků programu. Tyto informace budou tedy skresleny tím, že většina méně aktivních účastníků nevyplnila ani zpětnou vazbu.

Dotazník na zpětnou vazbu obsahuje šest otázek, každou vyhodnotím zvlášť. V první otázce se ptám, jestli byl program připravený zajímavě a co se účastníku líbilo nejvíce. Třináct účastníků odpovědělo, že program zajímavě připraven byl, jeden odpověděl, že neví. V šesti zpětných vazbách byla jako nejzajímavější hodnocena závěrečná diskuse nebo její část, ve třech odpovědích se vyskytla práce ve skupinkách. Dva respondenti volili sousoší a dva statistické informace. Jeden nevěděl. V některých zpětných vazbách se objevilo více aktivit najednou.

Druhá otázka zjišťuje, jestli program přinesl nové informace posluchačům. Zde všichni odpověděli, že ano, třináct z nich se dovědělo nová fakta o problematice používání trestu smrti ve světě, jeden uvedl nové informace v Biblii.

Třetí otázkou je, jestli měli účastníci prostor vyjádřit svůj názor. Všichni odpověděli, že ano, ale někteří toho nechtěli využít v celkové diskusi, ale prostor využili v práci ve skupinkách.

Na otázku „Co konkrétně se mi v programu nelíbilo? Co mi chybělo?“ byly odpovědi pestré. Pro sedm respondentů byl program příliš dlouhý, chyběla jim energie, byli unavení. Dále se vyskytovaly připomínky k vyhraněnosti účastníků, subjektivním názorům a málo kvalitním argumentům. Pro jednoho byl unavující začátek a statistiky, pro jednoho zase příliš dlouhé diskuse. Jeden mládežník poznamenal, že diskusi chybělo externí řízení. Ve dvou zpětných vazbách si účastníci na nic nestěžovali.

V pátém bodu se respondenti vyjadřovali k filmu Zelená míle. Čtyři z těch, kteří vyplňovali zpětnou vazbu, film neviděli. Pro šest mládežníků byl film přínosem, protože přiblížil atmosféru, pomohl k otevření nových otázek nad problematikou. Čtyřem mládežníkům se film líbil, ale přínosem pro program ani pro ně osobně příliš nebyl, protože byl poněkud zkomplikován tématem zázraků.

Poslední otázkou je, jestli program pomohl ujasnit účastníku názor na trest smrti. Osmi účastníkům pomohl program alespoň částečně názor na trest smrti ujasnit, jeden stále neví, jak se na problematiku dívá Bible a čtyři už měli názor ujasněn dříve, maximálně jim rozšířil jejich znalosti.

Celkově hodnotím zpětné vazby pozitivně a jsou pro mě povzbuzením, zároveň mi ukázaly na věci, které by bylo potřeba změnit.

10.4. Shrnutí diskuse

K jakému výsledku jsme se dobrali během diskuse, se pokusím shrnout v této části. Během diskuse jsme nedospěli ke konsensu, ale padly zajímavé připomínky a názory.

V první části diskuse jsme se věnovali biblickému stanovisku. Zde se konfrontovaly dva názory. Jeden byl, že Bůh dal lidem právo na trest smrti, a druhý, že toto právo má jedině On sám. Vzhledem k nejasným výpovědím Bible zůstala otázka otevřená. Během této diskuse padl návrh, že by měly být pro těžké zločince zřízeny pracovní tábory a nucené práce.

V dalším bodu se vedla diskuse na poli argumentů pro a proti trestu smrti. Společného konsensu jsme dosáhli jedině v argumentu justičních omylů. Diskuse se vedla nad smyslem trestu smrti. Otázkou bylo, jestli tento trest má oprávnění jedině jako zabezpečení společnosti proti recidivě pachatelů vražd nebo jako trest za již vykonané činy. Zmínila se zde otázka odpuštění pachatelům v případě nápravy, s čímž ne všichni souhlasili. S tím souvisel také argument času k obrácení se k Bohu. Zde jsme se shodli, že doba, jakou čekají pachatelé v USA na trest smrti, je dostatečně dlouhá na to, aby měli možnost se změnit a jít k Bohu čistí. Naopak jsou ještě pod větším tlakem nad sebou přemýšlet. Tento argument se ukázal jako lichý při řešení oprávněnosti trestu smrti.

Obecně si myslím, že diskuse se vedla na poměrně slabé úrovni zpracování tématiky v Bibli i argumentů, což bylo způsobeno malými znalostmi účastníků k tématu a mnou zvoleným stylem práce, kdy jsem nechtěla připravit přednášku, ale podnítit k diskusi účastníky. Oni pak byli ti, kdo verše v Bibli a argumenty předkládali a hodnotili. Mnoho aspektů této otázky tak zůstalo nevyřčeno.

11. Závěr

Tato práce se zabývá otázkou trestu smrti a jeho zpracováním jako tématu pro program v mládeži. Proto jsem zde věnovala první část teorii trestu smrti v Bibli, v historii církve a v současnosti. Během vypracování této části jsem zjistila mnoho zajímavých informací a překvapivých fakt o vykonávání trestu smrti na prahu nového tisíciletí. Tato práce mě také vedla k upravení svého dosavadního názoru a jeho formulování.

Pro křesťany zůstává trest smrti nejasnou otázkou. Proto byla tato práce zaměřena hlavně na to, jak problém přiblížit mladým křesťanům. V práci jsem zpracovala teoretickou přípravu programu a dotáhla do konkrétní podoby program, který se uskutečnil 31. 3. a 7. 4. v křesťanské mládeži Církve bratrské v Horních Počernicích. Součástí práce je také jeho vyhodnocení. Tento program je vrcholem celé práce a spojujícím prvkem dvou na první pohled velmi rozdílných rovin, teoretické části o trestu smrti a části metodické, zabývající se teorií přípravy programů pro skupinu mládeže.

Mně osobně tato práce poskytla mnoho nových informací a zajímavých pohledů na tuto problematiku a zároveň mi dala možnost získat cenné zkušenosti s prací se skupinou. Věřím také, že byla alespoň v něčem přínosem i naší mládeži.

12. Cizojazyčné resumé

Diese Arbeit ist in zwei Teile geteilt. Der erste Teil ist die theoretische Bearbeitung des Themas der Todesstrafe und im zweiten Teil schreibe ich über eine Arbeit mit der Todesstrafe als dem Thema für ein Programm in einer christlichen Gruppe der Jugendlichen.

Die Bibel spricht von dieser Problematik nicht klar und sie bietet uns keine einfachen Standpunkte. Die Todesstrafe war ein Bestandteil damaliger Gesellschaft und niemand hat damals über ihre Berechtigung nachgedacht. Erst in schon christlichen Staaten war nötig, eine Berechtigung für diese Strafe zu suchen. Die Todesstrafe hat ihre Verteidiger in christlichen Gewährsleuten gefunden und ist eine laufende Praxis bis Neuzeit geblieben. An dem Gebiet des tschechischen Staats wurde diese Strafe auch ausgeübt, aber unter einem Einfluss der Reformation ist ihre Geltendmachung schwach geworden. In der Neuzeit sind Stimmen gegen diese Strafe von christlichen Gelehrten und Aufgeklärten kräftig geworden. Herrscher haben eine Fällung dieses Urteils strenger gemacht oder sie haben auch das verbieten.

Heutzutage stellen sich Kirchen zu dieser Strafe skeptisch, aber die einzige Kirche, die einen klaren Standpunkt eingenommen hat, ist die Römischkatholische Kirche. Das Judentum hat die Todesstrafe schon im Talmud in Frage gestellt und viele jüdische Gelehrten sind auch gegen die Todesstrafe.

Die Todesstrafe bleibt immer ein Bestandteil der Strafgesetzbücher mancher Staaten. Sie hat aber auch viele Gegner mit der an der Spitze stehenden Organisation Amnesty International. Zu einem Verbot der Todesstrafe haben sich auch viele Staaten durch internationale Einvernehmen verpflichtet.

In der Tschechischen Republik wurde die Todesstrafe in 1990 aufgehoben. Unsere Republik hat auch einige internationalen Einvernehmen unterschrieben.

Im zweiten Teil bearbeite ich Grundlagen zum Programm über die Todesstrafe für eine Gruppe der Jugendlichen. Die Jugendlichen brauchen einen spezifischen Zutritt. Sie möchten diskutieren und ihre Ansicht proklamieren. Das Programm ist auf einer Selbstarbeit, einer Arbeit in kleinen Gruppen und Schlussdiskussion begründet. Am Ende der Arbeit ist auch eine Bewertung des Programms, das am 31. 3 und 7. 4. stattgefunden hat.

13. Literatura

Primární literatura a prameny

Mischna – Sanhedrin – Makkot. Text, Übersetzung und Erklärung. von Samuel Krauß. Gießen : Verlag von Alfred Töpelmann, 1933. 308 s.

Der babylonische Talmud, překladatel. Lazarus Golgschmidt. Berlin : Jüdischer Verlag, 1934. Band VIII. Der Traktat Synhedrin. erste Hälfte. 471-794 s. Band IX. Der Traktat Synhedrin. zweite Hälfte. Der Traktat Makkot. 4-236 s.

Akvinský, Sv. Tomáš. *Theologická Summa*. Překladatel. Tomáš Dittl; Pavel Škrabal; Reginald M. Dacík. Olomouc : Lidové závody tiskařské a nakladatelské, 1938. 848 s. edice Krystal. Druhá část. Druhý díl. Svazek 1

Basic writings of Saint Augustine. volume two. *The City of God*. Edited with introduction and notes by Whitney J. Oates. 1. printing. New York : Random house, 1948. 3-663 s.

Čtyři vyznání, Vyznání augsburské, bratrské, helvetské a české se čtyřmi vyznáními staré církve a se čtyřmi články pražskými. Praha : Spisy Komenského evangelické fakulty bohoslovecké. Komenského evangelická fakulta bohoslovecká, 1951. 306 s.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona podle ekumenického vydání z r. 1985. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989. SZ 863 s. NZ 247 s.

Zákon č. 175/1990 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Listina základních práv a svobod, Zákon. č. 2/1993 Sb.

Katechismus katolické církve. překlad z francouzštiny. Josef Koláček. 1. vydání. Praha : Zvon - České katolické nakladatelství, 1995. 793 s. ISBN 80-7113-132-6

Jan Pavel II.: *Encyklika Evangelium vitae : O životě, který je nedotknutelné dobro.* z 25. 3. 1995. překlad. Markéta Koronthályová. 1. vydání. Praha : Zvon - České katolické nakladatelství, 1995. 132.

Všeobecná deklarace lidských práv

Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech

Protokol číslo 13 k Evropské úmluvě o lidských právech

Sekundární literatura

Beccaria, Cesare. *O zločinech a trestech.* Překlad. Josef Sládeček. Praha : v kommissi knihkupectví Bursík a Kohout, 1893. 178 s.

Nejedlý, Zdeněk. *Prameny k synodám strany pražské a tábořské v letech 1441-1444: Vznik husitské konfese*. Praha : Královská česká spol. nauk, 1900. 186 s.

Doležalová, Miriam; Kocnová, Marta; Trusina, Jan. *Cesta Božího lidu : SZ*. Praha : Kalich, 1991. 348 s. ISBN 80-7017-324-6

Grom, Bernard; Friemel, Franz Georg. *Katechetické metody*. Překlad. Rudolf Smahel. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1992. 108 s.

Pokorný, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. Praha : Vyšehrad, 1993. 300 s. ISBN 80-7021-052-4

Sokol, Jan. *Člověk a svět očima Bible : Pokus o uvedení do biblické antropologie*. 1. vydání. Praha : Ježek, 1993. 94 s. edice Filosofické texty. Velká řada. svazek 2. ISBN 80-901625-1-7

Fishbane, Michael A. *Judaismus : Zjevení a tradice*. Překlad. Pavel Kolmačka. 1. vydání. Praha : Prostor, 1996. 191 s. edice Náboženské tradice. svazek 2. edice Obzor. svazek 5. ISBN 80-85190-478

Shashar, Michael. *Hovory o Bohu a světě s Ješajahu Leibowitzem*. Překlad. Alena Bláhová. Praha : Sefer, 1996. 255 s. edice JUDAIKA. svazek 8. ISBN 80-85924-10-2

Wilson, R. Marvin. *Náš otec Abraham : židovské kořeny křesťanství*. Překlad. Lubomír Ptáček. Praha : Sborový dopis, 1996. 379 s.

Kalivoda, Robert. *Husitské myšlení*. Překlad. Josef Kosek; Božena Koseková. 1. vydání. Praha : Filosofia, 1997. 367 s. ISBN 80-7007-098-6

Nováková, Consilie. *Katechetika*. 3. doplněné vydání. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1997. 106 s.

Skoblík, Jiří. *Přehled křesťanské etiky*. 1. vydání. Praha : Karolinum, nakladatelství UK, 1997. 319 s. ISBN 80-7184-357-1

Šišková, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Sborník. Praha : Portál, 1998. 191 s. ISBN 80-7178-285-8

Život z víry : Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé : interní pomůcka pro studium morální teologie. překlad z němčiny. Vladimír Feldmann. 1. vydání. České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna, 1998. 331 s. edice Knihovna Setkání. ISBN 80-86074-03-X

Francek, Jindřich. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 1. vydání. Praha : Rybka Publishers ve spolupráci s Euromedia Group a Knižním klubem, 1999. 422 s. ISBN 80-86182-91-6

de Saint Cheron, Michaël. *Elie Wiesel : Zlo a exil*, překlad. Helena Bláhová. 1. vydání. Praha : Portál, 2000. 206 s. ISBN 80-7178-433-8

Foucault, Michel. *Dohlížet a trestat: Kniha o zrodu vězeňství*. Překlad. Čestmír Pelikán. Praha : Dauphin, 2000. 427 s. ISBN 80-86019-96-9

Schönborn, Christoph. *Rozhodni se pro život: Komentář ke Katechismu katolické církve o křesťanské morálce*. Překlad. Blanka Pschedtová. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2000. 111 s. ISBN 80-7192-478-4

Vágnerová, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. 509 s. ISBN 80-7178-308-0

North, James B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*. 1. vydání. Překlad. Bohuslav Procházka; Rostislav Matulík. Praha : Návrat domů, 2001. 265 s. ISBN 80-7255-029-2

West, G. Kenneth. *Dobrodružství psychického vývoje: Kapitoly z vývojové psychologie*. 1. vydání. Překlad. Ivo Müller. Praha : Portál, 2002. 233 s. Edice Spektrum. ISBN 80-7178-684-5

Halama, Jindřich. *Sociální učení Českých bratří 1464 – 1618*. 1. vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 300 s. ISBN 80-7325-010-1

Hvízd'ala, Karel. *Karol Efraim Sidon: 7 slov*. 1. vydání. Praha : Dokořán, Jaroslava Jirsáková – máj, 2004. 143 s. ISBN 80-86569-82-9

Sebba, Leslie; Horovitz, Menachem; Geva, Ruth. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe : Izrael*. Překlad. Agentura PYLON. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. [online] edice IKSP. ISBN 80-7338-036-6, Dostupné z www: <http://www.ok.cz/iksp/docs/311.pdf> [2006-03-21]

Tresmontant, Claude. *Výklad učení rabiho Ješuy z Nazaretu*. Překlad. Josef Mlejnek. 2. vydání. Košice : Knižná dielňa Timotej, nevročeno. 307 s. ISBN: 80-966961-3-0

www.bbc.cz: Šestnáctiletému Íránci hrozí poprava, *Nový Prostor* 10.1.2005 č. 214, nestránkováno

ČTK, Spojené státy zrušily trest smrti pro nezletilé, *Metro* středa 2. března 2005

Dus, Jan. Evangelíci proti trestu smrti, *Křesťanská revue* prosinec LIX č. 10, Oikumene, Akademická YMCA, tisk Krnov, 1992, nestránkováno

Doležal, Martin. trest smrti, *Katolická revue*, [online] dostupný z www: http://www.katolikrevue.cz/civitas/trest_smrti.htm, nestránkováno [2005-05-09]

Ryšková, Mireia. Trest smrti z pohledu Nového zákona, *Šinuj* 2/2002 (5763), 10-12 s.

Zámečník, Jan. Trest smrti – argumenty pro a proti, *Teologická reflexe* IX (2003) č. 2, UK v Praze, tisk : ARCH, Brno, 199-214 s.

ČTK, Clarence Allen popraven v 76 letech, *Metro* středa 18. ledna 2006 5 s.

Beščecová, Kateřina. Trest smrti: v roce 2004 bylo popraveno 3797 osob, *Katolický týdeník* číslo 43/18, pondělí 24. října 2005, 3 s.

Mk. V New Jersey bez poprav, *24 hodin* úterý 11. ledna 2005

Rubrika. Ze světa. Brusel/epd. Kardinál pro symboliku, 13 s., *Český bratr*, 80/2004 č. 2.

Pomocná literatura

Jüdisches Lexikon : Ein enzyklopädisches Handbuch des jüdischen Wissens in vier Bänden. begründet von Georg Herlitz; Bruno Kirschner. Berlin : Jüdischer Verlag, 1930. 1651 s. Band IV/2 S-Z

Novotný, Adolf. *Biblický slovník*. Praha : Kalich, 1956. 1390 s.

Angel, Marc D. *Slovník Židovsko-křesťanského dialogu*. Překlad. Milan Lyčka. 1. vydání. Praha : Oikymen, 1994. 188 s. ISBN 80-85241-59-5

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích. Praha : Dům OP, 1996-1998. IBSN 80-85841-17-7. soubor

Velká všeobecná encyklopedie Diderot. 1. vydání. Praha : Diderot, 2000. 677 s. 2. svazek. ISBN 80-902723-4-7 (2. svazek)

Internetové stránky

Wikipedie-otevřená encyklopedie, od roku 2001, [online] dostupné z www: http://wikipeda.infostar.cz/e/el/elie_wiesel.html [2006-02-08], http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti [2005-10-15]

Outlaws legal service. Lethal injection. [online] dostupné z www: <http://outlawslegal.com/refer/lethal/lethal.htm> [2006-03-15]

Amnesty International. Facts and Figures on the Death Penalty. [online] dostupné z www: <http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-facts-eng> [2006-03-10]

Amnesty International. Death Sentences and Executions in ... [online] dostupné z www: <http://web.amnesty.org/library/eng-392/reports> [2006-03-14]

Amnesty International. Death Sentences and Executions in 2004. [online] dostupné z www: <http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-sentences-eng> [2006-03-10]

Amnesty International. Death Sentences and Executions in 2005. [online] dostupné z www: <http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-sentences-eng> [2006-04-18]

Amnesty International. O nás. [online] dostupné z www: <http://www.amnesty.cz/info.php?sec=5&art=55> [2006-03-26]

Sant' Egidio. [online] dostupné z www: <http://www.santegidio.org> [2006-03-26]

Kacel, Tomáš. Popravy ve světě. Blue cat. převzato. Jedlička, Miloslav. [online] dostupné z www: <http://cat.rulez.cz/v-pop.htm> [2006-03-15]

Jedlička, Miloslav. Výročí a události-únor. [online] dostupné z www: http://www.spsmvbr.cz/cesky/os_stranky/jedlicka/vyroci/unor/unor.htm [2006-03-25]

Jedlička, Miloslav. Tresty smrti v Československu od 9.5. 1945 do 31.12. 1989, [online] dostupné z www: http://www.spsmvbr.cz/cesky/os_stranky/jedlicka/trestsmrti/trestsmrti.html [2006-03-25]

Červenka, Jan. agentura CVVM. Obnovit trest smrti by chtělo téměř 60 procent lidí. Online magazín deníku Právo a portálu Seznam.cz, 21. 11. 2005 [online] dostupné z www: <http://www.novinky.cz/domaci/> [2006-04-06]

ČTK. Poslanci v New Jersey schválili moratorium na trest smrti. Atlas.cz [online] dostupné z www: <http://zpravy.atlas.cz/clanek.aspx?clanek=53810&rubrika=241> [2006-04-06]

Bednář, Václav. Trest smrti II. Český právnícký publikační a informační prostor www.juristic.cz [online] dostupné z www: <http://tisk.juristic.cz/30510/tisk/old> [2006-04-06]

Kupka, M. Adolf Eichmann (19.3. 1906-31.5.1962) : „Vykonavatel“ dostupné z www: <http://zivotopisyonline.cz/adolf-eichmann.php> [2006-04-02]

Krákora, Lukáš; Krákorová, Martina. Treblinka : K historii nejvýkonnějšího z vyhlazovacích táborů : „Operace Reinhard“ [online] dostupné z www: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/texts/treblinka/treblinka> [2006-04-02]

Příloha 1: Přehled poprav provedených na našem území od roku 1945¹⁶⁵

Rok	vražda	podle retribuč. dekretů	velezrada	souběh velezrady a vyzvěd.	souběh velezrady a vraždy	ostatní trestné činy	celkem
1945		98					98
1946		361					361
1947	2	258				1	261
1948		20				3	23
1949	8	1	11	8	3		31
1950	6		18	23	10	1	58
1951	4		26	16	10	3	59
1952	9		9	28	16	2	64
1953	21		9	5	11	1	47
1954	13		4	4	4		25
1955	6		2	4	3		15
1956	8						8
1957	5			2			7
1958	13	1	2				16
1959	6		1			1	8
1960	6		1				7
1961	6						6
1962	10						10
1963	7						7
1964	7						7
1965	4						4
1966	8						8
1967	4						4
1968							0
1969							0
1970							0
1971	1						1

¹⁶⁵ http://www.spsmvbr.cz/cesky/os_stranky/jedlicka/trestmrti/trestsmrti.html

Rok	vražda	podle retribuč. dekretů	velezrada	souběh velezrady a vyzvěd.	souběh velezrady a vraždy	ostatní trestné činy	celkem
1972	5						5
1973	3						3
1974	1						1
1975	5						5
1976	1						1
1977							0
1978	1						1
1979	3					1	4
1980	4						4
1981							0
1982	2						2
1983	3						3
1984	1						1
1985	5						5
1986	3						3
1987	1						1
1988							0
1989	2						2
<i>celkem</i>	194	739	83	90	57	13	1176

Příloha 2: Překlad Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkajících se zrušení trestu smrti

PŘEKLAD

Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkající se zrušení trestu smrti

Přijatý a vyhlášený rezolucí Valného shromáždění č. 44/128 z 15. prosince 1989

Smluvní státy tohoto Protokolu,

věříce, že zrušení trestu smrti přispívá k posílení lidské důstojnosti a pokračujícímu rozvoji lidských práv,

připomínající článek 3 Všeobecné deklarace lidských práv, přijaté dne 10. prosince 1948, a článek 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, přijatého dne 16. prosince 1966,

konstatující, že článek 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech hovoří o zrušení trestu smrti způsobem zřetelně nasvědčujícím tomu, že zrušení je žádoucí,

přesvědčeny, že veškerá opatření směřující ke zrušení trestu smrti by měla být považována za pokrok v požívání práva na život,

vedeny přáním tímto přijmout mezinárodní závazek zrušení trestu smrti, se dohodly takto:

Článek 1

1. Žádná osoba podléhající jurisdikci smluvního státu tohoto Protokolu nesmí být popravena.
2. Každý smluvní stát přijme nezbytná opatření ke zrušení trestu smrti v rámci své jurisdikce.

Článek 2

1. Výhrady vůči tomuto Protokolu nejsou přípustné, s výjimkou výhrady učiněné při ratifikaci nebo přístupu, která umožňuje uplatnění trestu smrti v době války na základě odsouzení za vysoce závažný trestný čin vojenské povahy spáchaný v době války.
2. Smluvní stát, který učiní takovou výhradu, vyrozumí při ratifikaci nebo přístupu generálního tajemníka Organizace spojených národů o příslušných ustanoveních svého národního právního řádu použitelných v době války.

3. Smluvní stát, který učinil takovou výhradu, vyrozumí generálního tajemníka o jakémkoli zahájení či ukončení válečného stavu platného pro jeho území.

Článek 3

Smluvní státy tohoto Protokolu zahrnou do zpráv předkládaných Výboru pro lidská práva v souladu s článkem 40 Paktu informace o opatřeních, která přijaly s cílem zajištění účinnosti tohoto Protokolu.

Článek 4

Ve vztahu k smluvním státům Paktu, které učinily prohlášení podle článku 41, se příslušnost Výboru pro lidská práva přijímat a posuzovat oznámení v případech, kdy jeden smluvní stát tvrdí, že jiný smluvní stát neplní své povinnosti, vztahuje na ustanovení tohoto Protokolu, s výjimkou případů, kdy dotčený smluvní stát učinil při ratifikaci nebo přístupu prohlášení v opačném smyslu.

Článek 5

Ve vztahu k smluvním státům prvního Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, přijatého dne 16. prosince 1966, se příslušnost Výboru pro lidská práva přijímat a posuzovat oznámení od jednotlivců podléhajících jeho jurisdikci vztahuje na ustanovení tohoto Protokolu, s výjimkou případů, kdy smluvní stát učinil při ratifikaci nebo přístupu prohlášení v opačném smyslu.

Článek 6

1. Ustanovení tohoto Protokolu se uplatňují jako dodatková ustanovení Paktu.
2. Aniž by tím byla dotčena možnost učinit výhradu podle článku 2 tohoto Protokolu, právo zaručené článkem 1, odstavcem 1 tohoto Protokolu nepodléhá jakémukoli opatření zmírňujícím závazky podle článku 4 Paktu.

Článek 7

1. Tento Protokol je otevřen k podpisu kterémukoliv státu, který podepsal Pakt.
2. Tento Protokol podléhá ratifikaci kterýmkoli státem, který ratifikoval Pakt nebo k němu přistoupil. Ratifikační listiny se ukládají u generálního tajemníka Organizace spojených národů.
3. Tento Protokol je otevřen k přístupu kterémukoliv státu, který ratifikoval Pakt nebo k němu přistoupil.
4. Přístup se provádí uložením listiny o přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

5. Generální tajemník Organizace spojených národů informuje všechny státy, které podepsaly tento Protokol nebo k němu přistoupily, o uložení každé listiny o ratifikaci nebo přístupu.

Článek 8

1. Tento Protokol vstoupí v platnost tři měsíce ode dne uložení desáté listiny o ratifikaci nebo přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

2. Pro každý stát, který ratifikuje tento Protokol nebo k němu přistoupí po uložení desáté listiny o ratifikaci nebo přístupu, vstoupí tento Protokol v platnost tři měsíce ode dne uložení jeho vlastní listiny o ratifikaci nebo přístupu.

Článek 9

Ustanovení tohoto Protokolu se vztahují na všechny části federativních států, bez jakýchkoli omezení či výjimek.

Článek 10

Generální tajemník Organizace spojených národů informuje všechny státy uvedené v článku 48 odstavci 1 Paktu o následujících skutečnostech:

- (a) výhrady, sdělení a oznámení podle článku 2 tohoto Protokolu;
- (b) prohlášení učiněná podle článků 4 a 5 tohoto Protokolu;
- (c) podpisy, ratifikace nebo přístupy podle článku 7 tohoto Protokolu;
- (d) datum vstupu tohoto Protokolu v platnost podle článku 8 tohoto Protokolu.

Článek 11

1. Tento Protokol, jehož arabské, čínské, anglické, francouzské, ruské a španělské znění mají stejnou platnost, bude uložen v archivu Organizace spojených národů.

2. Generální tajemník Organizace spojených národů předá ověřené kopie tohoto Protokolu všem státům uvedeným v článku 48 Paktu.

svobod

PŘEKLAD

Protokol č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení

trestu smrti za všech okolností

Přijatý Výborem ministrů na 784. zasedání zástupců ministrů dne 21. února 2002

Členské státy Rady Evropy, které podepsaly tento Protokol,

přesvědčeny, že právo každého člověka na život je základní hodnotou demokratické společnosti a že zrušení trestu smrti je nezbytné pro ochranu tohoto práva a pro plné uznání nezadatelné důstojnosti všech lidských bytostí;

přejíce si posílit ochranu práva na život zaručeného Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsanou v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále „Úmluva“);

konstatující, že Protokol č. 6 k Úmluvě, který se týká zrušení trestu smrti a byl podepsán ve Štrasburku dne 28. dubna 1983, nevylučuje trest smrti za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války;

rozhodnuty učinit poslední krok ke zrušení trestu smrti za všech okolností, se dohodly takto:

Článek 1

Zrušení trestu smrti

Trest smrti se zrušuje. Nikdo nesmí být odsouzen k takovému trestu ani popraven.

Článek 2

Zákaz odstoupení

Od ustanovení tohoto Protokolu nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.

Článek 3

Zákaz výhrad

Vůči ustanovením tohoto Protokolu nelze učinit výhradu podle článku 57 Úmluvy.

Článek 4

Územní působnost

1. Kterýkoli stát může při podpisu nebo ukládání své listiny o ratifikaci, přijetí nebo schválení určit jedno či více území, na něž se vztahuje tento Protokol.
2. Kterýkoli stát může kdykoli později, prohlášením adresovaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, rozšířit působnost tohoto Protokolu na jakékoli jiné území určené v prohlášení. Ve vztahu k takovému území vstoupí Protokol v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí období tří měsíců ode dne obdržení takového prohlášení generálním tajemníkem.

TREST SMRTI

■ „Allen si zasloužil trest smrti, protože si odpykával doživotí za vraždu, když si objednal smrt tří nevinných mladých lidí, a zaútočil tím na samotnou podstatu našeho systému kriminální justice.“ Žalobce W. Campbell
Metro, 18. 1. 2006

Allen byl k trestu smrti odsouzen v roce 1982 a popraven byl v 76 letech, slepý a nepohyblivý 17. 1. 2006.

? Tři mladí lidé mohli žít, kdyby byl Allen popraven hned. Je to důvod k popravě?

Williams (zakladatel pouličního) gangu Crips byl šestkrát navržen na Nobelovu cenu míru a čtyřikrát na Nobelovu cenu za literaturu. Napsal knihy pro mládež, které varují před nebezpečím gangů a kriminality, a angažoval se v kampani proti násilí.

■ „Williams byl v roce 1981 uznán vinným za spáchání čtyř vražd. V roce 1979 zabil šestadvacetiletého Alberta Owense a pak na útěku v motelu starší pár Tchaiwanců i jejich dceru. Vinu vždy popíral, tvrdil, že ji na něj shodili jeho komplicové.“

www.novinky.cz

? Williams tvrdil, že je nevinný, ve vězení se polepšil a bojoval proti kriminalitě. Měl by být popraven ten, kdo se změnil?

? K filmu Zelená mlé: Které postavy z filmu bys poslal na elektrické křeslo? Jaké jiné tresty a komu bys udělil?

Biblické stanovisko?

O čem podle tebe vypovídají tyto verše?

Gn 4, 15: _____

Gn 9, 5-6: _____

J 8, 7: _____

Ř12,19: _____

Ř 13, 4: _____

Mt 5, 38-42: _____

Které z nich se podle tebe vztahují k problematice trestu smrti?

Přemýšlej nad následujícími tvrzeními. Se kterými souhlasíš/nesouhlasíš? A proč?

Trest = odplata, msta.

Trestat je nutné!

Trest smrti je spíše mstou.

V Boha může uvěřit i ten nejhorší zločinec.

Hitler a jemu podobní by si popravu zasloužili.

Bůh dal lidem právo na trest smrti.

Lidé si život nedali, nemají ani právo si ho brát.

Zkus formulovat vlastní názor na trest smrti.

Příloha 5: Zpětná vazba

Zpětná vazba k programu na téma Trest smrti

Tento list mi pomůže při zpětném hodnocení našeho setkání. Prosím vyplňte jej podle pravdy. Děkuji

Jitka

1. Byl program zajímavě připraven? Co mě bavilo nejvíc?
2. Dozvěděl jsem se nové informace o tomto tématu?
3. Měl jsem prostor vyjádřit svůj názor?
4. Co konkrétně se mi v programu nelíbilo? Co mi chybělo?
5. Jak se mi líbil film Zelená míle? Byl tento film přínosem pro program? A pro mě osobně?
6. Pomohl mi program ujasnit si svůj názor na problematiku?